Ispitele părintelui Evtichie

I

PĂCAT DE PĂRINTELE EVTICHIE . . . Ar fi fost o podoabă a monahismului de n-ar fi suferit aşa rău de ispite...

Când atacul era mai uşor, ele îl apucau pe la vecernie şi-l fierbeau de obicei, cu răstimpuri, până după miezul nopţii, împiedecându-l să se ducă la biserică... Cuviosul lupta cu toate armele duhului: rugăciuni, mătănii, frângeri... Cumpăna biruinţei nu se pleca nici către diavol, nici către sfinţia-sa. Criza se sfîrşea cu un fel de armistiţiu, fiecare din protivnici retrăgîndu-se pe poziţia sa, două-trei zile, până la o nouă încăierare.

În cazurile grele, rugăciunile şi celelalte blânde mijloace dovedindu-se neîndestulătoare, părintele era nevoit să se opintească în necuraţi cu puternice răcnete şi blesteme, însoţite de zbătăi, frângeri, trântiri pe jos... Şi izbutea să-i împingă mai departe, cât să-şi facă loc să răsufle... Haita demonilor rămânea însă horă în jurul lui şi urma să-l hărţuiască.

După cîntatul cocoşilor, împieliţaţii, grăbiţi, îi dau un asalt furios. Chilia ajungea un crâncen câmp de bătălie. Muncit, numai sudori, părintele Evtichie la asemenea ananghie era silit să alerge la mijloacele cele mari şi fără greş...

Întâi pornea cu cel iscodit de Sfântul Sisinie şi folosit apoi şi de sfânta muceniţă Marina: toaca. Ăştia, când prindeau vreun diavol care-i necăjea, îl băteau cu ciocanul toacei pînă-l deşălau. Ucigă-l toaca se învăţa minte şi de atunci încolo îi ocolea cale de-o poştă... Dar părintele Evtichie, având de-a face nu cu unul, ci cu o sută, ca un bun strateg, schimbase mijlocul prea simplu al înaintaşilor întru pătimire, îmbunătăţindu-l şi adăugându-l după nevoile luptei sale. El înşfăca de toartă ligheanul de aramă unde-şi spăla trupul înaintea împărtăşaniei şi carele aştepta după uşă, prindea ciocănelul de fier aşijderi, tot timpul la îndemână, înfipt în cingătoare, şi pornea să bată cumplit darabana, într-un fel de şarjă, căreia nimeni şi nimic dăruit cu urechi pe pământ sau în iad nu i se putea împotrivi. Dacă l-ar fi ştiut vreun boier cu podgorii întinse, l-ar fi tocmit să alunge toţi norii de grindină abătuţi asupra viilor.

Întreg cuviosul se prefăcea acum din creştet până-n călcâie într-un furios clocot de larmă. Lovind cu nădejde în diavolii ce-l înconjurau de toate părţile, el izbea nu numai ligheanul şi văzduhul, ci îşi mai scăpa şi sieşi, în frunte, pe ţurloaie, în coaste, destule ciocănele.

Astfel, înzăuat cu sunete, lua el acum ofensiva şi se arunca în luptă fulgerîndu-şi arma. Dracii asurziţi, spăimîntaţi, o zbugheau care pe uşă, care pe fereastră, şi se opreau în curte, să se dezmeticească. Dar biruitorul nu se oprea. Ieşea după ei şi-i prigonea fără milă peste tot unde cercau să se aciueze, din prag de chilie în prag de chilie, dând ocol mănăstirii, până-i bulucea la treptele stăreţiei, unde parcă demonii aflau găzduire, căci acolo se mistuiau. Ceea ce hărăzea stareţului o cumplită serenadă infernală.

Cu toată larma ce înfiora văzduhul până dincolo mult de curtea sfântului locaş, nimeni dintre călugări nu se clintea. Ştiau toţi că părintele Evtichie pătimeşte războiul cel nevăzut, şi dacă veunul s-ar încumeta să iasă, s-ar trezi, luat drept diavol, cu ciocanul mântuirii în cap, cum la început se întâmplase unora.

Cellalt şi mai înfricoşat mijloc de luptă al monahului, supremul, folosit numai la cumplit aman, era pistolul. Părintele Evtichie ţinea patru, din acele arăbeşti, cu damaschinuri de argint, durdulii la trup şi pâlnioase la gură, aşteptînd gata încărcate, spânzurînd cruciş de părete, numaidecât sub icoane. De altă pereche de pistoale mai mici şi mai purtăreţe nu se despărţea niciodată; le purta necontenit asupră-şi, oriunde s-ar fi găsit, în chilie, ca şi în biserică, pe drum, în codru, la oraş. Le ţinea ascunse în nişte coburi, meşteşugiţi câte unul pe latura dinlăuntru a fiecărui botfor, de care nu se descălţa niciodată, nici ziua, nici noaptea, decât doar când se îmbăia pentru grijanie. Poalele lungi ale veşmintelor călugăreşti i le tăinuiau cu desăvârşire...

Când asaltul răilor, în frunte cu însuşi Satana, izbutea să biruie ciocanul şi să străpungă larma ligheanului, dând peste cap toată linia de apărare, cuviosul, gata să fie înhăţat de gheare, punea mâna pe arme şi le slobozea în haita întunecaţilor, adică unde se nimerea. Pistoalele îi înspăimântau mai abitir decât crucea; ciuruiţi de plumbi, ei se risipeau pierind în găurile de şerpi ale iadului. În asemenea împrejurare, primejdia era şi mai mare pentru fraţi, care, e drept, nu aveau ce căuta la acel ceas afară din chilii. Căci toate izbirile crunte, cu războaie şi armată, nu se petreceau decât noaptea foarte târziu.

Dar toate neajunsurile acestea aveau oarecum şi o răscumpărare pentru obşte: în asemenea nopţi de pomină mănăstirea dormea - vorba vine! – fără grijă de călcările tâlharilor. Asupra ei, ca o pronie, vegheau larma ligheanului şi împuşcăturile.

După o astfel de uriaşă războire, biruitorul dormea buştean o zi şi o noapte, ca să se scoale mai înviorat şi mai învrednicit.

Dar aşa ceva, în chipul încăierărilor cu lighean şi pistoale, se petrecea rar, o dată, cel mult de două ori pe an, în miezul marilor posturi şi înfrânări, păzite de Evtichie cu mare înfricare. Celelalte mici sau mijlocii cercări, abia nişte ciupituri ori ghionţi diavoleşti, se întâmplau foarte des, fie din senin, fie mai ales scornite de însuşi hărţăgosul călugăr. Dar fiind pe înghesuite, mănăstirea nu le ţinea seamă.

***

Căci cuviosul nu numai că nu ocolea ispitirile, ci le chema cu dinadinsul, în toate chipurile.

- Este o păcătoasă trândăvie, spunea el fraţilor, să zaci liniştit în huzurul mănăstirii... Monahul trebuie să se afle necontenit în luptă, veşnic agerit şi pururea sculat asupra vrăjmaşului diavol. Altfel se cheamă că ai făcut pace şi bună înţelegere cu Satana... Şi, mergând amândoi alături pe drum, îţi dă un brânci când nu te aştepţi şi te rostogoleşte drept în gheenă.

- Dar de ce să chemăm noi înşine asupra noastră ispitele şi să ne luptăm cu patimi răscolite de noi singuri, fără nevoie? îl întrebau unii fraţi.

- Fiindcă asta este adevărata treabă a monahului, nu cuhnea şi învârtirea mămăligilor ori moţăiala în străni, cum fac cei mai mulţi... îi şfichiuia cuviosul.

- N-ai dreptate, părinte Evtichie... i se împotriveau unii mai colţoşi. Asta ar fi să ispitim pe Dumnezeu, cel care singur trimite, când şi cum vrea El, încercările... ca, de pildă, lui Iov şi altora. A le ieşi înainte şi a le chema noi singuri mi se pare o trufie, socotindu-ne mai tari decât ne este îngăduit.

- Hei, dacă ai cugeta mai adânc, ai afla că şi netrimiterea de ispite este tot o încercare. Şi încă mai grea: Dumnezeu te lasă, să vadă ce faci tu singur. Căci îmbuibarea de linişte şi odihnă duhovnicească e la fel, dacă nu şi mai cu păcat decât cea cu mâncare şi băutură.

Trebuie mereu ţinută trează împotrivirea în duh la ispite; căci „dacă n-ar fi ispitele şi patimile, n-ar fi nici cununile virtuţilor", cum spune marele Antonie, a cărui măreaţă pildă trebuie să luăm.

Şi le astupa gura...

***

Următor acestui îndreptar, el se înconjura de tot ce l-ar fi putut împinge la păcat. Când intrau la el, fraţii rămâneau zgîiţi la şirul de clondire răsfăţate pe poliţele dulapului deschis ca o dugheană jidovească.

- Ce sunt sticlele astea, părinte? îl întrebau ei cu prefăcută nevinovăţie, deşi ştiau, şi le lăsa gura apă.

- Astea nu sunt sticle, sunt ispitele mele, păcătosul..., răspundea el cu umilită mândrie.

- Cum ispite! lungeau ei vorba, doar le-o destupa una...

- Diavolii, închişi şi zăvorâţi acolo cu dopuri... şi se încrunta.

Căci părintele Evtichie îşi ţinea mereu la vedere vinaţuri, rachiu, tescovine şi alte băuturi asemănătoare, şi le mînuia cu anume socoteală, ca să-l scoată din minţi... Cînd venea cercarea ele se însufleţeau şi-i trimiteau nişte zîmbete amestecate cu izuri desfătătoare ce-i trezeau nările: gîndul i se aprindea, pofta se dezlănţuia în gîtlejul uscat pînă-n fundul măruntaielor, încingîndu-l ca o volbură. El se repezea atunci la sticle. Dar înainte de a le atinge, cădea jos, se zbuciuma, se bătea cu sine, până ce biruia ispita. După care adormea... Alteori, când simţea că ghesul lor este aproape să-l dea gata, punea mâna pe clondire, le încărca în coş, alerga la lac, intra în luntre şi vâslea până-n mijloc, lângă un plaur, unde apa avea pe puţin doi stânjeni adâncime. Acolo arunca, una câte una, sticlele, ce se duceau bolborosind la fund.

- Na, diavole, răcnea el sticlei, na!... Du-te în fundul mării, unde te blestem să stai legat o mie de ani.

Şi se întoarcea împăcat la chilie.

Numai că nişte călugări dibuiseră bulboana dracilor lui Evtichie. Şi după-amiaza, în aţipitul mănăstirii, se strecurau acolo, legau pe unul din ei cu frînghia de mijloc, îi puneau un bolovan greu în braţe şi-i dau drumul în ape. Cufundătorul se ducea vîjîind la fund, unde începea să cotrobăie în toate părţile, până da de clondirul odihnind, ca un crap somnoros, în nomol. Atunci zguduia frînghia, semn să-l tragă afară... Şi aşa de mai multe ori: nu se lăsau până nu scoteau de la blestem măcar cîţiva din diavolii cuviosului.

Aşijderi şi la ispitele lăcomiei pîntecelui, cucernicul era fără de înfrîngere, deşi podul chiliei era plin înadins cu şunci, slăninuţe, păstrămuri, ghiudemuri, precum şi alte mezelicuri de dulce, atîrnate de grinzi. Unele se cam împuţiseră de atîta aşteptare; dar oricum... Evtichie nu se atingea de ele, nu numai în zilele oprite, ci nici chiar la praznicele mari, cu dezlegare. De când se călugărise nu pusese carne în gură. Din când în când, cobora afumăturile în chilie, le aşeza între clondire, le privea, le mirosea şi se perpelea apoi jos, la picioarele lor, ca un apucat. Dracii plezneau de necaz, împingîndu-l zadarnic să guste măcar. După biruinţă, el le urca, potolit, la loc, ca pe nişte ghiulele de atlet, cu care se exersa, ca să-şi ţie, tari şi încordaţi, muşchii duhovniceşti ai voinţei şi înfrînării.

Vremea noastră l-ar fi categorisit numaidecît drept nebun, rînduindu-l în cine ştie ce psihoză cu halucinaţii sau epilepsie cu delir. Dar la începutul veacului trecut, când Evtichie se adăpostea în mănăstirea Cernica, se chema că este un vajnic şi învrednicit monah, după

chipul şi canonul marelui Antonie, pustnicul cel vestit pentru războirile lui cu ispitirile. Şi ca el înfloreau pe atunci încă mulţi schimnici în schiturile Răsăritului. Cu mare osebire că la Antonie şi la ceilalţi ispitele erau doar amăgiri ale închipuirii, zămislite de minţile lor înfierbîntate de pofte şi patimi. Pe când la Evtichie meritul şi slava erau cu atît mai mari cu cît momelile erau pipăite, carne şi băuturi adevărate; autentice, am zice noi cei de azi şi, pe deasupra, Evtichie vieţuia nu la adăpostul pustiei, unde nu calcă ţipenie de om, necum de muiere, ci într-o mănăstire îmbelşugată cu tot soiul de bunătăţi şi înlesniri de care se îmbuibau toţi ceilalţi soţi ai lui. Ba încă, pusă în gura Bucureştilor, plini de cîrciumi şi tractire, care-ţi fac nu numai cu ochiul, ci te trag de mînecile rantiei şi de poalele giubelei.

În marea lui osîrdie de a se oşti cu vrăjmaşul diavol, un singur lucru amăra grozav pe părintele Evtichie: că pentru adevăratul război cu demonul curviei nu avea la îndemînă femeie. Şi pentru asta se simţea ciuntit ca de o aripă. Trebuia să se mulţumească numai cu cele ce-i plăsmuiau diavolii închipuirii, care îi aduceau sub ochi şi-l gâdilau sub pîntece cu amăgeli dulci, ce se însufleţeau, creşteau, prindeau carne, scoteau sâni, desfăceau pulpe, întindeau braţe trandafirii, cum văzuse el odată în nişte poze, găsite în ceaslovul unui călugăr. Astea dau, dar foarte pe departe, simţurilor lui nemulţumite, ştiinţă că are cât de cât de-a face cu amăgirile sexului duşman al pierzătoarei Eve, cu care ardea să se măsoare de-adevărat, nu aşa, în năluciri. E drept, şi asta spre lauda sa, că ceruse de la stareţ îngăduinţă să aducă în chilie o femeiuşcă tânără şi nurlie, care venea des cu treabă şi fără treabă şi se învârtea prin mănăstire. Cu asta se lega el să dea proba înfrânării.

- Părinte stareţ, se rugase el fierbinte, cearcă-mă. Lasă-mi-o numai trei nopţi, şi ai să te încredinţezi cu ochii. Sfinţia ta stai la geam şi te uiţi cum am să ies curat din ispită.

- Şi cum ai să faci ? îl sîcîise superiorul.

- Apoi pe ea am s-o culc goală în pat, de care eu n-am să mă apropii măcar de-aş crăpa. O privesc numai şi mă rog lui Dumnezeu să birui protivnicii înghesuiţi în jurul meu cu limbile scoase.

- Până la sfârşit au să te târască de păr până la ea... prorocea bătrânul, care ştia şi el ceva.

- Dar pentru ce ţin eu mir de la Sfântul Mormânt: mă ung tot, şi ghearele încornoraţilor alunecă de pe mine.

- Şi apoi ce crezi, că am eu timp şi sănătate să tremur la geamul cuvioşiei-tale trei nopţi în şir, la rând cu diavolii, ca să te priveghez?

- Atunci intră şi stai în chilie pe scaun sau chiar pe pat, la picioarele-i, găsi dezlegarea părintele Evtichie.

- Lasă, lasă! Destul îţi faci mendrele afară din mănăstire...

Şi stareţul, neînţelegător, rămînea neînduplecat. Evtichie scotea buza de jos înainte, o refeca peste cea de sus şi ieşea din stăreţie bombănind, mai ales că bobîrnacul despre mendre îl ustura, aducîndu-i aminte de o luptă cu ispitiri nu tocmai desăvîrşit dusă la capăt...

Cu cîteva luni în urmă, colindînd Bucureştii pentru treburile mănăstirii, cuviosul nemerise la hanul ţinut de vestita grecoaică Valenţa, din Podul Caliţii. Hanului îi zicea „La Mihai Viteazul", căci la intrare, pe păretele de afară străjuia zugrăvit pe un cal alb falnicul erou de la Călugăreni, cu barda ameninţătoare în stînga. Hangiţa l-a primit cu cinste, l-a poftit la o masă şi l-a îmbiat cu un păhărel şi mezelic alături. Monahul a mulţumit, dar nu s-a atins de ele.

La drăgălaşa străduinţă a gazdei, el trebui să mărturisească de-a dreptul că nu mai ştie de carne şi băutură.

- De mult ? se interesă hangiţa.

- De cînd am îmbrăcat haina asta a Domnului...

- Dar de femei ?! îl întrebă năpristan ea, rîzînd vulpeşă.

- Niciodată, în viaţa mea!... Şi să mă ferească Dumnezeu... se lepădă cuviosul cu tărie.

Muierea a lăsat supusă capul în piept, a plecat pleoapele, dar pe sub gene îl privea hoţeşte: în rantia lungă şi înfoiată, părea voinic şi încă tînăr... Din vorbă în vorbă, cînd pe greceşte, cînd pe româneşte, repede s-au împrietenit, muierea fiind foarte înclinată către feţele bisericeşti, care, cum le merge vorba, mai stătute şi mai bine hrănite, se dovedesc tari în acele privinţe după care sînt ahotnice muierile.

- De cîţi ani eşti, părinte? îl ispiti ea cu interes.

- De patruzeci şi unu, merg pe patruzeci şi doi.

- Păcat! zise ea c-un fel de părere de rău.

- De ce? se miră Evtichie.

- Eşti încă un bărbat în puteri... şi, spunînd asta, ea oftă.

Valenţa era o vădană tînără şi frumoasă, ca o poză din cele găsite de Evtichie în ceaslovul călugărului: înaltă, împlinită în carne, cu pieliţa bălană, chipul oval, ochii mari cît nişte cărăbuşi negri, gura cu buze roşii, cărnoase, arcuite spre colţurile ascunse în gropiţe şi mereu zîmbăreaţă. Fuioarele părului pană de corb îi cădeau numai bucle pe spate, zulufi la tîmple şi pe după ghiocurile urechilor... Umbla cu braţele goale într-un camizon de borangic, răscroit de i se vedeau tufele de păr de la subţiori, şi se strevedea doldora sînilor dînd buzna prin subţirimea pînzei. Călugărul a coborît fără sfială ochii mai jos de mijloc, ca să amănunţească minunea coapselor, precum şi celelalte dulci ghicitori ale nurilor ascunşi sub fusta cam prea zuvelcată, de sub poalele căreia scoteau gîturile albe şi subţiri gleznele.

Femeia întreagă era nu o ispită, ci un lanţ de capcane, o bulboană de ademeniri: cu asemenea vrăjmaşă primejdie făcea să dai piept.

Evtichie, încurajat de iscodirile Valenţei, şi-a mărturisit sfios păsul, adică arzimea lui de ascet, care nu găseşte prilej trupesc să se puie la cercare.

- Cum se poate, părinte, să nu se găsească femeie gata pentru asemenea lucru de cinste... se indignă hangiţa, însufleţită.

Atunci, cuviosul îndrăzni s-o roage smerit să-l îngăduie ca să împlinească amîndoi această sfîntă rîvnă, avînd a cîştiga şi ea din cununile virtuţilor.

Muierea a zîmbit viclean şi, prefăcîndu-se înţelegătoare, s-a învoit să-l bage noaptea în iatac, unde să-i slujească la slăvită biruinţă asupra diavolului curviei. În gînd nu se mai sătura să se minuneze de iscusita făţărnicie şi vicleşug al popii. Ascultîndu-l, îl cîntărea şi—l prubuluia din ochi: îi plăcu înfăţişarea lui războinică, încruntarea frunţii late, nasul frumos, drept, cu muchia ascuţită şi nările subţiri, ochii adînci, arzători şi cercănaţi, barba neagră, rotundă, împlinind cu nobleţe o faţă trasă, lucrată de focul lăuntric. Aducea cu viteazul ce călărea încordat pe păretele din faţa hanului: şi se dori strunită, aşijderi calului, sub pulpe de viteaz.

A închis hanul mai devreme, a trimis slugile la culcare şi l-a vîrît pe cuvios, prin dos, în iatacul unde-l aştepta masă îmbelşugată cu mîncări, trufandale şi băuturi. Monahul n-a luat măcar o îmbucătură, cu toate îndemnurile şi pilda gazdei, care a mîncat şi a băut cu mare necumpătare.

„Al dracului popă, îşi zicea ea în gînd, bine ştie să se prefacă!" Cuviosul, răbdător, aştepta.

Ea s-a dezbrăcat pe îndelete, în văzul lui. Desprinsă din betelie, fusta albastră îi căzu la picioare, şi din foile ei femeia ieşi ca un miez dintr-o floare uriaşă. Cămaşa trasă peste cap

zbură cît colo, cu mînecile fluturînd ca nişte aripi... Şi ea se întinse goală şi mîndră, cu mîinile sub cap, pe divan.

Evtichie se trase şi îngenunche lîngă uşă, o privi cu ochii ieşiţi din cap, dîrdîind în friguri, dar nu se mai clinti... Spunea repede în gînd rugăciunile cele mai apărătoare de primejdii şi chema numele Mîntuitorului, bătînd tot mai des fruntea de duşumea.

Valenţa se schimbă: sprijinită într-un cot, cu faţa spre el, îl privi o vreme răbdătoare, sorbind din ceaşca de cafea de pe măsuţă.

- Vino, părinte, mai lîngă mine, zîzîi ea dulce, pe greceşte, îmbiindu-i cu braţul sidefiu filigeanul. Ti-i ruga pe urmă...

Evtichie ridică pleoapele, clipi orbit, se mişcă a plecare, rantia se umflă pe el, gata parcă să zboare, fluture negru spre lumină... Dar căzu numaidecît iar în genunchi, se plesni cu capul de scînduri, înmulţind crucile.

Femeia îl mai îngădui puţin. Apoi îl întrebă cu glas dezmierdat:

- Cum vrei să stau? E mai bine aşa? Ia uită-te... Şi se întoarse cu faţa în sus...

Trupul, întins întîi ca o coardă gata să sune, se mlădie, uşor, fără moleşeală, pe arcuitura tainică a şalelor. Deasupra pieptului pîlpîiră, în tremur uşor, parcă să-şi ia zborul, sînii învoalţi... şi în mintea ispititului licări stihul din *Cîntărea cîntărilor:* „Tîţele tale ca două porumbiţe albe".

Evtichie gemu înăbuşit, se zbătu, fălcile mestecară balele ce se clăbuceau la colţurile gurii. Dar nu se clinti.

Valenţa, din ce în ce mai uimită, nemulţumită de neaşteptata purtare a omului, se răsuci din nou spre el şi-i puse drept în ochi lumina goliciunii ei, cu ascunzişul tainic ce-i încheia într-un zbenghi negru despicătura coapselor, sub pîntecele cu rotunjime de val oprit din joc.

- Sau îţi plac mai mult aşa ? Şi-şi desfăcu coapsele în lături, pornindu-se pe un hohot de rîs nefiresc din care abia se opri ca să-i spuie, supărată: Apoi ce faci d-ta, părinte, nu e deloc cinstit...

Călugărul stete din frămîntare, s-o asculte.

- Ca să fie adevărată lupta cu ispita, trebuie să te dezbraci şi d-ta ca mine şi să vii alături. Atunci are să ţi se dovedească tăria... Aşa, dacă fugi...

Evtichie, speriat, îşi strinse hainele pe el, ca lovit de un frig neaşteptat, şi-şi pipăi ciocănelul.

- Hai, vino să te ajut să-ţi scoţi dulama aia grea...

Şi-i întinse capcana albă a braţelor... Cuviosului i se păru doi şerpi. Şi, ca o pasăre fascinată, porni, tîrîş, spre ei... Femeia zvîcni în sus să-l prindă. Dar el, cu un muget adînc, se trase pe patru labe înapoi pînă se izbi de uşă...

Atunci, ea nu-l mai învoi... întărîtată, alergă la el şi, amestecînd rîsul cu plîns, tăbărî să-l îmbrăţişeze. Voinică, îl încinse cu braţele, sprijinindu-l de pieptul ei, îl strânse înfocată şi se puse să-l sărute. El se apără din toate puterile şi se trînti la pămînt, cu faţa în jos, ca un luptător în arenă, tîrînd-o şi pe ea. Valenţa, aprinsă, se sculă, îl încalecă între pulpe ca pe un armăsar nărăvaş, îşi vîrî mîinile sub trunchiul lui, oricît de greu îşi apăsa el trupul şi palmele în pardosea, şi izbuti să-l întoarcă iar cu faţa-n sus : se întinse peste el, îl încolăci cu braţele şi-i astupă cu gura ei învăpăiată gura. Şi aşa, doborît, îl ţintui locului, îndesîndu-şi sînii, întărîtaţi, în pieptul lui. Călugărul, înăbuşit, se opri din zbatere, abia suflînd. Ea se folosi de prilej : îşi descleştă de sub el braţul drept şi începu să-l bîjbîie pe sub veşmintele fără nasturi dînd la o parte rantia, anteriul... Şi, înverşunată, coborînd mîna tot mai adînc, dete de ceva grozav de tare... Se opri, năpădită de bucurie; se săltă şi se dezlipi puţin de el, slăbind strînsoarea,

apucă şi trase : ciocănelul. Uluită, se descumpăni. Evtichie folosi răgazul şi se smuci de sub ea ca un nebun, zvîrlind-o în lături... Valenţa, furioasă, sări iar pe el şi se porni să-l scuipe, să-l zgîrie, să-l pleznească cu palmele. Era însuşi diavolul dezlănţuit asupra cuviosului. Despletită, gîfîind, scrîşnind, îi puse piedică şi—l trînti din nou.

Evtichie, căzut mai departe, cînd o văzu cu groază că se năpusteşte iar peste el, avu doar timp să smulgă pistolul din carîmb... şi-l întinse...

- Trag, răcni el.

Valenţa încremeni. îşi veni însă repede în fire. Se gîndi o clipă : nu era tîlhar. Tot cum spusese el şi ea nu-l crezuse, era un popă nebun. Şi dacă nu-l putuse birui, ca să nu rămînă de batjocură, are să puie măcar slugile să-l bată... Şi se porni pe ţipete să scoale casa. Noroc că uşa era cu cheia în ea. Evtichie o răsuci, ieşi de-a-ndaratelea şi se pierdu în întunericul uliţei, urmărit de chiotele argaţilor. Şi-a lăsat zălog numai ciocănelul şi comanacul.

Păstra însă amintirea întîmplării cu mare pogorămînt, ca o încercare trimisă de sus, deşi învrîstată cu călduţă adiere de plăcere.

A doua zi cuviosul s-a înfăţişat iar hangiţei cu smerenie, limpede şi nevinovat ca un prunc.

- Ce mai vrei? se răsti ea.

- Am venit să nu-mi ţii mînie şi să mă ierţi dacă te-am supărat cu ceva, se rugă el.

- Îi fi avînd gust să iei proba de la capăt, îl fulgeră ea şi cu ochii, şi cu glasul.

- Cu voia lui Dumnezeu, cînd s-o putea şi cum s-o putea. Acum îmi cer numai iertăciune, că plec la mănăstire şi poimîine mă împărtăşesc. Şi nu pot primi sfintele taine dacă nu sînt împăcat cu cei pe care i-am mîhnit în vreun chip. Însuşi Domnul ne opreşte...

Valenţa îl asculta uluită.

- Aşa că milostiveşte-te ca o bună soră creştină şi dă-mi iertăciune, să mă pot înfăţişa înaintea potirului.

Femeia încă nu pricepea.

- Altfel, urmă cuviosul, ne încărcăm amîndoi de cel mai mare păcat: împiedicarea de la sfînta grijanie...

Surprinsă de neaşteptata întoarcere şi umilinţă a monahului, groaza de nelegiuirea pe care începea s-o înţeleagă înmuiară mîndria rănită a femeii, care-i zîmbi şi-l iertă.

Evtichie da să plece, blagoslovind-o.

- Stai să-ţi aduc culionul, îl chemă ea. Ciocănelul îl opresc: poate-ţi trebuie cînd mai vii; şi parcă scrîşni din privirile ochilor ei răi de deochi.

El nu se tulbură. Şi plecă împăcat.

- Tot o să mi-o plăteşti tu odată! spuse pe urma lui Valenţa, venindu-şi în firea ei adevărată.

Asta era, într-un fel numai, cuviosul Evtichie: călugării nu cunoşteau şi celelalte chipuri ale sale. Ei îl ascultau cu prefăcută bunăvoinţă şi-l lăsau într-ale lui, la o parte. Nimeni din marii ierarhi de la Ierusalim şi Sfîntul Munte, unde vieţuise îndelung şi se făcuse cunoscut, nu se ostenise să descurce încîlceala lui de sfinţenie cu necontenita alergare după patimi, curăţia-i îngerească necurmat într-o frăţească vrăjmăşie cu demonii; marea-i umilinţă încleştată de trufia unui veşnic război cu ispitele, desăvîrşita-i dragoste de fraţi îngemănată cu muşcătoarea biciuire a batjocurei şi umorului, adîncu-i duhovnicesc plin de uluitoare copilării, precum şi alte multe nedumeriri, din ghemul de bogată taină împletit cu biată omenească puţinătate, din care se alcătuia cuviosul părinte Evtichie. În el nu se despărţise încă bine ziua de noapte, timpurile noi de veacul din mijloc. Trupul său lipsit de bucurii, trist

vestmînt de carne aspră şi săracă, ca o dimie, i-l căptuşea duhul cu o somptuoasă purpură de închipuire desfrînată, cum numai împăraţii poeţi aveau.

II

EFTIMIE SE TREZISE de mic într-o chilie a Mitropoliei din Bucureşti, adus de unchi-su, mare ecleziarh al sfîntului locaş. Crescut fără abatere în toate rînduielile monahiceşti, fu uns călugăr încă înainte de a păşi pragul tinereţii, cînd primi numele de Evtichie. În acest timp deprinsese toată ştiinţa teologicească, multă-puţină, cîtă se dumica pe atunci la noi, şi, pe deasupra, limba grecească de la un dascăl fugit din Ţarigrad, care îi împuiase capul cu tot felul de poveşti despre Ţara sfîntă şi Ierusalim.

Cînd ecleziarhul se hotărî să facă a treia oară hagialîcul la Mormîntul Domnului, n-a fost greu lui Evtichie să-l înduplece ca să-l ia cu el. Dar abia ajunseră, încărcaţi de daruri pentru gazde, şi bătrînul muri. Călugăraşul orfan se aciua pe lîngă mănăstirea grecească unde găzduiseră, aşteptînd prilej de întoarcere. Dar se lipi aşa de tare de locuri şi oameni, că nu se mai îndură să le părăsească: rămase acolo.

Apoi, din pricina unei întîmplări cu ucidere, pe care o povestea cîteodată, fugise la Misir, ce-i mai zicea şi Eghipet, unde drept pocăinţă, cât mai ales înflăcărat de isprăvile marelui cuvios Antonie, se statornici şapte ani în Sketul Thebaic, pustnic trăitor în mormintele vechilor egipteni. Cu închipuirea aprinsă de soarele pustiei, el îşi însuşise rînd pe rînd toate ispitirile sfîntului a cărui viaţă de războire cu nălucirile păcatului se căzni să o urmeze întocmai. Zi de zi, noapte de noapte, vieţuise numai între hărţuitoare vedenii, cînd strălucite, cînd hîde, de la regina din Saba sau Avestiţa, pînă la diavoliţa cu cap de scroafă, care-l năvăleau pe neaşteptate. Şi nu mai putea vieţui fără ele.

După ce-şi făcuse canonul, plecase mai departe. Sculase din trestiile Nilului, fără să se înspăimînte, crocodilul, leviatanul biblic. Poposise prin ruinele slujind drept adăposturi, unde aspidele tulburate de la odihnă se strecurau printre picioare. Bătuse ţara Nubiei cu sfîntul oraş Axum. Călătorise la mănăstirea cea fără de porţi din piscul muntelui Sinai, unde se pătrunde, de răul arabilor agareni, numai căţărat peste zidurile înalte într-un paner tras cu frînghia. Străbătuse Siria, Libanul cu cedrii lui Solomon, ascultase slujba în biserica maroniţilor, întîrziase la vechii copţi... Din toate astea se alesese cu sufletul şi mintea îmbogăţite, dar şi îngreuiate de câte descoperise: taine, tradiţii, legende, ciudăţenii şi eresuri, cărora le făcea loc cu nesaţiu tot mai adînc în el. Misteriosul trecut îl umpluse de un creştinism rămas sălbatic pe acele meleaguri.

Întors de la Ierusalim, cu aspra lui asceză, cu războiul ce da ispitirilor şi cu multe alte nesuferite deprinderi aduse din întunecimile africane, stînjenea grozav grasa şi molcoma lene întru Cristos a înaltului cler ortodox, care la început îl îmbrăţişa pentru faima lui. Ca să scape de el fără să-şi ridice în cap pe cei ce-l socoteau un sfînt, patriarhia din Ierusalim îl trimise în ţară, cu puteri depline asupra mănăstirilor şi a schiturilor închinate Sfîntului Mormînt. Şi Evtichie se întoarse astfel la metania de care ţinea, Mitropolia Bucureştilor, unde se călugărise. Aici nu-i plăcu: nu-l încăpea nici asta, cum nu-l încăpuse nici lavrele din Ierusalim cu turbulentul lui calabalâc de asceză şi pocăinţă, ce-l târa pretutindeni cu el. După ce puse rînduială în treburi, se trase într-o latură a Cernichii, pe marginea lacului, ca într-o chinovie, unde de cinci ani în şir tulbura liniştea obştii cu apucăturile şi canonirile lui, din care fraţii chinuiţi de el cercau zadarnic să-l scoată.

- De unde ai învăţat, cuvioşia-ta, îl întrebase stareţul turlac de neodihna unei nopţi în care îi bătuse ligheanul la fereastră, de unde ai învăţat aceste grozave deprinderi întru totul neduhovniceşti ?

- Care, sfinţite? se smerea Evtichie.

- Bătaia aramei şi împuşcăturile, spunea cu năduf superiorul... Mai lipsesc trîmbiţele!... şi ofta.

- Ai să le auzi şi pe-alea la judecata de apoi, cînd o să-ţi fie prea tîrziu, i-o trîntea cuviosul.

- Bine, bine... Lasă ce-o să fie atunci acolo, în cer... Eu te întreb de cele ce săvîrşeşti cuvioşia-ta aici, în ograda noastră.

- Apoi cât colinzi, atîtea vezi şi auzi, răspundea, înţepat, judecatul.

- Şi urmează că dacă le vezi şi le auzi, să le şi îmbrăţişezi? îl dojenea mai-marele.

- Dacă sînt bune şi de folos, fireşte, răspundea iar cu nevinovăţie Evtichie.

- Nu văd în ce chip ar putea fi bune, se jălui bătrînul. Lămureşte-mă.

- Apoi, iacă, începea cuviosul, poposisem într-o latură din adîncul Misirului, la o veche lavră de monahi copţi, care creştinaseră harapi din cei cu buzele groase cît deştele sfinţiei-tale.

Aci, stareţul, oarecum ruşinat de privirile lui Evtichie, oprite cu stăruinţă asupra mîinilor lui cu degete cît nişte cîrnaţi, le vîra în mînicile dulamei...

- Şi cum crezi sfinţia-ta că alungau aceştia vîrcolacii care le mîncau luna, precum şi alţi demoni ce-i necăjeau ?

- Cu rugăciuni, răsufla stareţul.

- Aş... cu rugăciunile nu făceau nimic. Ieşeau cu tobele lor făcute din piele de om.

Aici stareţul o sfeclea, temîndu-se să nu-i vie şi lui Evtichie într-o zi gust sa jupoaie pe vreunul din fraţi să-şi alcătuiască darabană. Aşa că se mai înmuia...

- Oricum, tobele sună mai domol ca ligheanul cuvioşiei-tale...

- Aş, nu le-ai auzit; nici dracii nu le sufereau, necum sfinţia-ta... Că băteau în ele chiuind şi urlînd pînă ajungeau lac de sudori.

- Cine ? întreba zăpăcit bătrînul.

- Harapii, îl lămurea Evtichie, că diavolii se dau bătuţi şi fugeau. La orice încercare a răilor, cuvioşii arapi puneau tobele în lucrare, şi izbînda era fără greş a lor.

- Bine, bine, se domolea bătrînul, dar împuşcăturile ? şi iar se-ncrunta.

Pentru asta părintele Evtichie începea altă poveste, cu beduinii din deşertul Siriei, unde umblase cu caravanele.

- Varvarii ăştia, spunea el, sînt foarte bîntuiţi de duhurile rele ale pustiei, mai ales în nopţile cu lună. Diavolii se adună haite împrejurul taberei, scheaună, urlă, de nu-ţi lasă o clipă de hodină.

- Astea sînt fiarele de noapte ale locului, cerca să-l îndrepte ascultătorul.

- Or fi fost! Dar printre ele se amestecau, luîndu-le înfăţişarea, demonii, întărîtîndu- le împotriva noastră, îl încredinţa Evtichie. Atunci numai cu focuri de puşcă îi puteau supune şi alunga. Altminteri, ne-ar fi făcut cine ştie ce şotii: ne răsturnau corturile, ne furau cămilele...

- Bine, îl oprea stareţul, astea le înţeleg acolo, între căpcăunii ăia negri, înrădăcinaţi cu vrăjitoriile lor păgîneşti. Dar aici, în pămînt curat şi blagoslovit ? Şi chiar în sfînta mănăstire ? Că diavolii pustiei au rămas acolo, ducă-se pe pustii...

- Apoi eu trebuie să te învăţ pe sfinţia-ta, se supăra Evtichie, că dracii sunt aceiaşi pretutindeni ? Ce e dacă aici e Cernica ? îi are şi ea pe ai ei, că nu s-or fi ţinut tot ăia de pustie pînă aici după mine, să mă necăjească...

- Cum văd eu, cuvioşia-ta, se asprea superiorul, trăieşti tot timpul numai între ei...

- E mai bine aşa, părinte stareţ. Eu petrec, zbuciumîndu-mă cu diavolii, scurta mea viaţă pămîntească. Sfinţia-ta ai să stai cu ei călărindu-te toată viaţa cea veşnică... Şi să ştii, încheia el, că este un cuibar mare de draci chiar acolo sus, unde huzureşti sfinţia-ta, unde ei se pitulesc cînd îi încolţesc eu, încît mă mir cum mai încapi şi răsufli de ei...

- Năzăreli de-ale tale, se înfuria bătrînul, pierzîndu-şi răbdarea.

- Doar că-şi mai fac loc cînd intră şi se ghemuiesc în lăzile cu galbeni ce ţii sub pat, unde sclipesc de nu ştii ce e: aur ori ochii lor ?

Stareţul, mînios, se domolea gîndind la trecerea ce avea nebunul la Mitropolie şi la Ierusalim. Şi, mormăind, îi întorcea spatele, urcînd treptele pridvorului, unde îl aşteptau filigeanul cu cafea gingirlie şi narghileaua cu dulce imamea de chihlimbar.

III

CÂT ERA DE NODUROS şi de nesuferit, se dovedise totuşi că poate fi uneori de mult folos. Stareţul numai pe el îl trimitea la Bucureşti pentru treburi încurcate, judecăţi, lăcrămaţii şi mai ales daraveluri băneşti. El izbutea să le descurce şi făcea totdeauna bună ispravă. Avea deschise uşile mitropolitului, pătrundea în divan, vorbea greceşte şi turceşte, cele două chei cu care se deschideau toate chichiţele oblăduirii de atunci, şi mai presus de toate avea o îndrăzneală de sfînt.

La asemenea împrejurări, între oameni fireşti cu care trebuia să judece şi să lucreze la fel, părintele Evtichie lăsa asprimile pustiei, părăsea pe diavoli, amîna ispitele şi-şi scotea la iveală ştiinţa de oameni, subţirea-i duhovnicie, pătrunzătoarea-i înţelegere. Se întorcea, cum spunea el însuşi, pe dos. Intra astfel în lumea treburilor înalte, se freca de boieri divaniţi, de mari feţe bisericeşti şi fanarioţi simandicoşi, care nu se scandalizau de îndrăznelile lui cu duh.

La boierul Cernica îl cunoscu protipendada, care se întrecea să-l poftească, îmbrăţişîndu-l cu interes pentru cîte petrecuse şi cîte povestea. El îi învăţa ca un înţelept dascăl, aşijderi marelui Antonie, care a fost nu numai podoaba pustiei, ci şi a cetăţii Alexandria, unde intra cu propovăduirea şi pilda pînă la palatele păgânilor şi iatacurile curtezanelor.

Cîştigul era îndoit: şi pentru cei ce-l ascultau cu desfătare, şi pentru părintele Evtichie, care la vederea atîtor păcătoase ademeniri lumeşti îşi îmbelşuga provizia de pofte, patimi şi ispite pe care le căra cu el la chilie; cucoane cu sînii albi despuiaţi, divane moi, bucate gustoase, băuturi în vase de aur şi de argint, veşminte muiate în fir şi pietre scumpe, toate cu mult mai presus decît sărăcăcioasele lui închipuiri. Pînă şi ţigăncile roabe erau mai pline de voluptate decît reginele ce-i trimiteau diavolii.

Pentru asemenea apostolie în lumea veacului, cuviosul se pregătea cu grijă, ca un sol al Domnului. Pe lîngă jegul ce lăsa în lighean, lepăda sălbătecia cuvenită chinoviei, îşi dichisea părul şi barba; mergea pînă acolo că-şi freca vîrtos dinţii cu cenuşă şi sare, nu cumva duhul grăitor să-i fie pîngărit de vreun rău miros al gurii.

Într-o seară stareţul a coborît la el cu rugămintea să se ducă să ridice de la Mitropolie lefurile călugărilor pe şase luni în urmă şi ajutorul pentru reparaţiile mănăstirii... Totodată să tragă la boierul Cernica, ctitorul, să ia cîşturile pentru fîneţele mănăstireşti arendate de el, precum şi banii ce vărsa pentru acatiste, pomeniri, sărindare, ulei de candele, lumînări şi alte daruri pe care le plătea la soroace. Dar mai ales să scoată de la negustorii din piaţă banii pe

roadele mănăstirii, miere, ceară, pometuri, vin, peşte şi altele, încredinţate lor spre desfacere.

Treabă grea, cu răsfoiri de catastife, tăgade, ciorovăieli şi încurcături cu care stareţul bătrîn nu-şi mai putea bate capul şi picioarele. În părintele Evtichie avea însă toată încrederea; ştia carte bună şi nu-l putea înşela nimeni la socoteli. Şi pentru nimic în lume nu s-ar fi atins măcar de o para streină.

- De ce nu te duci sfinţia-ta ? Că eu iar trebuie să mă spăl, să mă piaptăn, si mă primenesc...

- Eu sînt ghirav, de aceea te rog să mă ierţi că te necăjesc iar pe cuvioşia-ta. Şi apoi, să-ţi spun drept, glumi el, ca să-l măgulească, cînd e vorba de banii mănăstirii, nu ştiu cum să fac că mereu îi încurc cu ai mei. Parcă mi se lipesc de degete.

- Cum asta ? se miră copilăreşte Evtichie.

- Nici eu nu-mi dau seama. Ba sunt uituc şi nu mai ţiu minte unde i-am pus. Ba îi amestec cu ai mei şi nu-i mai pot apoi osebi şi rămîn acolo. Ba îi scap în buzunarele sparte şi ajung în căptuşeală, unde se pierd... ia, păcate...

- Bine, asta cînd îi ridici sfinţia-ta. Dar cînd ţi-i aduc eu şi ţi-i pun porcoi în poală, aparte, fişicele de lei ai mănăstirii şi osebit ai fraţilor ?

- Asta-i altă socoteală... şi se cheamă partea leului, făcu haz stareţul singur, Evtichie neavînd chef să-i ţie isonul.

A doua zi din zori cuviosul, în veşminte de oraş, încălţat cu botforii căptuşiţi de pistoale, intra în codrul ce se revărsa din Vlăsia mare pînă la straşina Bucureştilor. El luă cărarea prin pădure, scurtînd cu jumătate drumul ce ar fi făcut altfel cu hodoroaga şi mîrţoagele mănăstirii.

Codrul se adîncea cu funduri negre-verzi ca ale mărilor, prin care jucau ici-colo, aidoma unor peşti de aur, strelicii zărilor, ca dintr-o dată să se lumineze într-un liman de poiană cu mireasmă de miere neculeasă de la începuturile lumii. Iar mai încolo să se învăluie într-un amurg de altar cu bolţi zidite de înaltele coame ale gorunilor, unde nici păsările nu cutezau să ciripească. Dar chiar dacă i-ar fi cîntat toate privighetorile primăverii, călugărul nu s-ar fi sinchisit, cu gîndurile prinse în plasma lăuntrică a duhovniceştilor sale frămîntări.

Răsăritul soarelui l-a prins la Mitropolie, unde a ascultat slujba, pînă s-a sculat, tîrziu, înaltpreasfinţitul. Chemat sus, a sărutat cu închinare mîna de pe toiag a arhipăstorului, care l-a oprit la masă. Acolo, oaspeţi de seamă, mari chiriarhi, vlădici, arhierei, dascăli greci şi alţi ipochimeni ai mitropolitului.

Chiar de la mastică şi măslinele de Volo s-a încins tală lungă despre locurile sfinte, slujbele de la Ierusalim, certurile pe Sfîntul Mormînt.

- Părinte Evtichie, cum a fost cu letinul acela? îl stîrni la povestit mitropolitul. Că, uite, nici vlădica Neofit, nici vlădica Antim nu cunosc întîmplarea.

Cuviosul ridică ochii din talgerul de argint, cu mîncarea lui osebită, de post.

- Apoi, înaltpreasfinţite, eu pînă la urmă rămîn să cred că n-a fost popă letin, ci tot Satana, care, strecurat în pragul bisericii Sfîntului Mormînt, care acolo se cheamă cuveuliu, ne punea nouă, ortodocşilor, piedică să nu săvîrşim luminata slujbă a Învierii după canonul cel drept. Că diavolul ţine cu letinii.

- Cum se poate una ca asta, diavolul în cel mai sfînt locaş ? se supără un vlădică.

- Lasă-l, preasfinţite, nu-l abate de la povestire... şi mitropolitul îi făcu semn să urmeze.

Dar Evtichie atît aştepta şi tăbărî pe vlădica ageamiu.

- Apoi nici atît nu ştii că dracii, căzuţi, însă tot îngeri au rămas... doar că-s negri. N-au aripi? N-a fost Satana cel mai înalt arhanghel? Nu urcă el uneori în cer să stea de vorbă cu Dumnezeu, de pildă cînd i-a dat pe Iov spre cercare?

- Ce-are de-a face una cu alta? se zbătea vlădica, spre hazul tuturor.

- Are! Că tot aşa le îngăduie Domnul intrarea în biserici, să cerce credinţa şi tăria slujitorilor... Crezi că Satana nu te-a văzut zilele trecute cînd preasfinţia-ta ai mîncat acasă, singur, un pui fript întreg şi pe urmă ai intrat în altar de-ai bolmojit liturghia? El te-a îndemnat... Şi tot el te-a însemnat pe răboj.

Vlădica se roşise tot, ca o sfeclă.

- Nu-i adevărat! strigă el.

- Lasă, lasă, nu mai tăgădui, că şi mie mi se întîmplă cîteodată aşa... se mărturisi mitropolitul împăciuitor.

- Dar de unde ştie el ? izbucni furios înfruntatul.

- Ei, tot de la draci... ei i le spun, că tot timpul numai cu ei are de-a face. Şi acuma urmează, părinte Evtichie...

Dar ăsta nu se dete bătut.

- Ziceţi că nu intră diavolii în biserică ? Uite, este o lavră zisă a Demonului...

- Stai, îl opri mai-marele, isprăveşte întîi cu letinul.

- Apoi e gata, înaltpreasfinţite. Letinul acela, în fruntea unei haite de eretici catolici, din ăia raşi de barbă şi musteţi ca răspopiţii noştri, se proţăpise în uşa Sfîntului Mormînt, hotărîţi să ne împiedice, deşi era rîndul nostru, al ortodocşilor, să intrăm la dumnezeiasca slujbă a Învierii. Căpătasem hatîrul cu firman şi mare bacşiş de la paşa, cîrmuitorul turcesc al cetăţii. Că noi, adică grecii, ştim să lucrăm cînd e vorba de drepturile Domnului şi pe faţă, şi prin dos.

Şi, spunînd acest din urmă cuvînt, Evtichie tuşi... Mitropolitul, la auzul acelei vorbe, clipi şi privi în altă parte.

- Letinul ăsta, urmă Evtichie dregîndu-şi glasul, se vede vreun abate ori episcop de-al lor, mai hărţăgos decît toţi, se puse să ne îmbrîncească. Ba îndrăzni să întindă mîna şi să împingă pe însuşi fericirea-sa patriarhul. Boaitele noastre se lăsau mînate de-a-ndăratele. Atunci am sărit eu, l-am înhăţat, socotindu-l o naiba din cele trimise de Satana, şi ca să-l cerc, am scos ciocănelul ăsta de care nu mă dezbar, şi, poc, poc, l-am pocnit în cap - că ăştia nu poartă culioane - pînă a căzut jos.

- L-ai ucis ? răsuflă un musafir.

- Aş! Ai văzut drac mort? Au zbierat tovarăşii lui că l-am omorît, numai aşa, ca să-mi taie turcii capul. Dar pînă să sosească ienicerii puşi să împiedice încăierările cu ereticii, eu mă şi făcusem nevăzut şi luam calea Eghipetului.

Dar tot pe-a noastră a rămas. Turcii ne-au dat nouă dreptate. Şi în nici o noapte ca în aceea nu s-a aprins în mîna patriarhului mai lesne şi mai învîltorat în lumină şomoiogul frecat pe lespedea ce a acoperit trupul Domnului; semn că plesnise un drac.

Dar tot mîna Celui-de-Sus a fost aici, urmă Evtichie. Ea m-a călăuzit în Thebaida sfîntului Antonie cel Mare, unde am deprins adevărata luptă pentru pocăinţă şi desăvîrşire.

...Plini de mulţumire, mitropolitul şi oaspeţii au închinat iar cîte un pahar pentru biruinţa drept-credincioşilor şi pentru îmbogăţita pocăinţă a părintelui Evtichie. Şi ca să umple golul aşteptării celui de-al treilea rînd de cafele şi vişinate, îl rugară să le spuie povestea cu lavra Demonului, pe care o începuse.

- Apoi este o lavră într-un ostrov de pe Nilul etiopenesc, dincolo de marile fierbături ale apelor ce le zic cataracte, unde încă forfoteşte sumedenie de necuraţi, de baştină, rămaşi

de la faraoni. Unii sînt împietriţi, de două ori cît turla sfintei noastre Mitropolii, buzaţi şi urecheaţi, ca tot ducă-se pe pustii. Degeaba le ciopîrţeam nasurile şi le ciunteam labele, că le creşteau la loc. În biserica lavrei închinată sfîntului Mercurie, cel cu două săbii, la care se închină deopotrivă şi turcii, şi creştinii, se arată totdeauna la prăznuirea luminatei Învieri o umbră neagră cu bot de cîine, coarne pe cap şi aripi de liliac, şi se pune în faţa arhimandritului, ieşit cu făclia să dea lumina, fîlfîind să i-o stingă.

Ascultătorii, înfioraţi, întindeau mîinile după pahare, să-şi dea curaj.

- L-ai văzut cuvioşia-ta şi l-ai cunoscut? se îndoi un preasfinţit.

- Cum te văd şi cum te cunosc pe preasfinţia-ta acum!

Preasfinţiei-sale nu-i prea plăcu această asemănare.

- Altfel v-aş spune? se supără Evtichie.

- Lăsaţi-l în pace, porunci înalta gazdă, ahotnică de snoave şi poveşti.

- Dar, urmă Evtichie, pe drac nu-l desluşea toată obştea, călugări şi popor, dintre celelalte umbre din biserică. Altfel, de spaimă, s-ar fi strivit toţi, dînd buzna la uşă, să fugă.

- Atunci cine-l vedea?

- Numai noi, cei cu har, care-l ştiam deosebi, se destăinuia cuviosul.

- Şi ce făceaţi?

- Cele ce se cuvenea: slujitorul cel mare al Domnului îl trăsnea în cap cu crucea ce ţinea în stînga, îi băga în ochi făclia aprinsă şi-l călca în picioare, păşind netemător spre mijlocul navei, iar noi, preoţii mai mărunţi, după el, îl scuipam cît puteam...

- Cum? Îl scuipaţi? Chiar pe diavol?

- Scuipam nu tocmai pe el, ci cam unde nemeream. Că ne umpleam unii pe alţii de bale, nu era nimic; dar dracul se făcea nevăzut printre picioarele noastre... Şi ţinea minte înfruntarea pînă la Paştele următor.

- Şi de unde atîta îndrăzneală din partea procletului să se prăsească în biserică? se nedumereau ascultătorii.

- Cică, relua povestea Evtichie, îmbunătăţitul călugăr care clădise biserica, mare schimnic şi ucenic de-al sfîntului Pahomie (pînă la urmă sfînt şi el, adăugă Evtichie), a prins unul din diavolii ostrovului moţăind ascuns în dosul unui idol de-acela uriaş. Atît i-a trebuit ctitorului: cum nu avea la îndemînă altă vietate, a luat cu o trestie măsura umbrei duhului rău şi a zidit-o în temelia sfîntului locaş, spre veşnică trăinicie. Aşa a rămas de atunci diavolul în lavră.

Oaspeţii se minunară şi iar ciocniră.

- Să nu vă miraţi, îi linişti Evtichie: este în Bizanţ o biserică unde se află închis un înger, rob ei pînă la sfîrşitul veacurilor.

- Povesteşte-ne şi despre asta, se rugau prelaţii, chip să lungească ospăţul şi taifasul.

- Acum e prea tîrziu, se apără cuviosul. Şi apoi priviţi cum cucăie înaltpreasfinţitul taman ca cel căruia i-a luat umbra ucenicul sfîntului Pahomie...

Mitropolitul tresări, zîmbi strîmb şi se ridică de la masă.

- Unde vrei să mîi noaptea asta, cuvioase? îl întrebă el, înmuindu-şi glasul, de obicei aspru.

- N-o pot spune, înaltpreasfinţite, că am bani mulţi asupra mea şi nu vreau să mi se ştie gazda.

Şi zicînd asta, pătrunse cu privirile de jur împrejur, ca pe nişte hoţi, înaltele feţe bisericeşti.

După ce mitropolitul ieşi pe uşa ce ducea în iatacul răcoros cu miros de levănţică şi camforă, musafirii se risipiră, căinînd cu amărăciune:

- Ce păcat că Evtichie ăsta, cît e de umblat şi dat cu capul pe la icoane, tot necioplit a rămas...

- Zi-i burduf de cîine, încheie vlădica, cel cu puiul fript.

***

După ce isprăvi socotelile cu visteria Mitropoliei, Evtichie trase la boierul Cernica, unde dormi noaptea într-o odaie cu drugi la uşi şi la ferestre. A doua zi de dimineaţă, întîiul drum i-a fost la hanul Valenţei. Mihai Viteazul l-a primit cu barda, muierea cu surîs dezmierdat.

- Bine-ai venit, cuvioase! îi sări ea înainte, ciripindu-i pe greceşte. Credeam că m-ai uitat...

- Cum te-aş uita ? Totdeauna te pomenesc în rugăciunile mele. Şi o blagoslovi în aceeaşi limbă.

Înaintînd de la lumina de afară în umbra prăvăliei, unde nu se vedea bine, nu zări în fund de tot doi muşterii ce şedeau la o masă cu ocaua de vin dinainte.

- Stai, te rog, părinte, îl pofti hangiţa, îmbiindu-l cu un scaun. Să-ţi aduc o gustare...

- Nu pot pune nimic în gură, îşi ceru el iertare. N-am intrat încă în nici o biserică. Am trecut numai să-ţi aduc cruciuliţa asta de argint, cu lemn de Sfînta Cruce în ea; s-o porţi pe piept, apărătoare de rele.

Şi îi întinse darul. Femeia mulţumi galeş.

- Şi te rog, urmă el, să-mi pregăteşti pentru mîine, cînd plec, două clondire cu rachiu...

- Rachiu ? se uimi ea... Cuvioşia-ta bei în mănăstire ? Că la mine n-ai vrut...

- Nu, eu nu gust... se lepădă el. Le ţiu pentru musafiri...

Şi scoase bani să-i plătească.

- Lasă, îi împinse ea mîna în lături, avem noi doi socotelile noastre. Vino mîine sănătos.

Călugărul îi făcu o plecăciune, cu dreapta la inimă, şi ieşi iarăşi blagoslovind-o. Valenţa îl petrecu pînă-n prag, apoi se întoarse repede şi vorbi în taină cu cei doi muşterii, care îndată se sculară. Erau doi haidamaci, care se şi luară în grabă pe urmele lui Evtichie, îl ajunseră şi se ţinură tot timpul lipcă după el prin forfota pieţei, pe la toate bolţile şi dughenile unde cuviosul strîngea banii datoraţi mănăstirii de negustori. Pînă la prînz, şi această sarcină Evtichie o dete gata. Boierul Cernica îl aştepta cu masa, unde alt rînd de oaspeţi de seamă se înfruptară din duhul părintelui, presărat cu poveţe, paradigme şi povestiri.

Spre seară, după ce primi din mîna gazdei alţi galbeni pe arenzi şi slujbe de pomeniri, se încuiară amîndoi în odaia căptuşită cu cărţi şi luară de la cap vechea şi tainica lor vorbire, fabricarea aurului. Cernica avea credinţa că Evtichie nu se poate să nu cunoască şi minunea asta, după cîte întîmpinase în lume şi povestea. Ajunseră iar să dezbată din nou isprava sfîntului Spiridon:

- Şi zici cuvioşia-ta că numai din şarpe se poate face aur, întrebă boierul, gras şi cu înec în piept.

- Numai din şarpe, întărea Evtichie. Aşa scrie în *Scripturi,* la viaţa sfîntului Spiridon.

- Am citit şi răscitit minunea, gîfîia Cernica. Uite cartea colo, dar nu spune că sfîntul a prefăcut şarpe în aur, ci numai aurul în şarpe, care s-a dus numaidecît pe gaura lui în pămînt. Sfinţia-ta n-ai putea face de-a-ndoaselea? Aşa parcă spuneai...

- Eu n-am zis că pot. Cerc numai cu şarpele meu, pe care-l cresc şi-l ocrotesc, precum ştii, de doi ani. Astă-iarnă l-am ţinut ca pe o cloşcă sub pat într-o oală. Dacă o vrea

Dumnezeu şi cu rugăciunea sfîntului Spiridon, în locul lui am să găsesc grămăjoara de aur care-mi trebuie să zidesc, cum m-am legat, o biserică. Altă nevoie de el nu am...

Şi-şi făcu trei cruci, după care se trase în odaia lui cu zăvoare.

***

În zori, după ce-şi împlini canonul rugăciunilor învrîstate cu mătănii, Evtichie rîndui galbenii mănăstirii în pungă, îşi petrecu baierile ei peste grumaz şi o îngropa adînc în sîn, sub cămaşă, de-a dreptul pe piele. Anteriul încheiat pînă la gît şi rantia învoaltă învăluiră tainiţa. Banii lui, parte dăruiţi de boier, parte căpătaţi pe cruciuliţe şi cutiuţe cu sfinte moaşte aduse negustorilor, îi vîrî de-a başca în buzunarele giubelei.

Casa boierească dormea. Numai robii se deşteptaseră şi începeau robota, călcînd cu paşi de pisică. Monahul îşi luase de cu seară rămas bun de la gazdă, aşa că nu mai zăbovi.

Afară aerul şi lumina îl izbiră ca un bici... Răsăritul mocnea ascuns în zări... Veghetoare înalte, sombre încă, turlele bisericilor pîndeau ceasul să se aprinză. Numai sus de tot văzduhul era un uriaş zamfir prin care se strevedeau văpăi de aur.

Ajuns în mijlocul oraşului pustiu, Evtichie se opri, privi în lungul uliţei pline de bogăţii, răsuflă adînc... Se simţea slobod, stăpîn pe el... Şi dintr-o dată trei mari ispite se aţîţară înlăuntrul său, chemate de rîvna lui luptătoare. Întîi îl tăbărî Mamona, diavolul banilor. De ce n-ar fi a lui averea ce purta asupra-i? Putea să şi-o însuşească fugind în lume, ascunzîndu-se... Nu cunoştea el, ca pe degete, tot Răsăritul? Şi aurul îl înghioldea de acolo, din scobitura de deasupra pîntecului, unde îl frigea. Şi numaidecît altă ispită, stîrnită din acelaşi loc, îl năvăli, ca să se împreuneze cu cea dintîi: ispita curviei... Trupul alb al Valenţei îi jucă înaintea ochilor şi-l tîrî pe Podul Caliţii. Are s-o cumpere pe grecoaică, s-o scoată din minţi, ca să fugă cu el... Dete tîrcoale hanului: era prea devreme, nu se sculaseră nici slugile. Stăpîna dormea: şi i se năzări aievea, goală, desfăcîndu-şi coapsele în aşternut şi el revărsînd ploaie de galbeni peste ea... Şi ispita desfrînării acoperi şi covîrşi pe aceea a arginţilor.

Şi a treia ispită i se vărsă acum în măruntaie: a mîncării şi a băuturii... închipuirile tuturor bunătăţilor de frupt, care dau gust vieţii, îi reveniră deodată cu izuri în nări şi bale în gură... Muierea i le întindea, îmbiindu-l cu mîna ei sidefie... nu se mai putu ţine. Diavolii îl împinseră în tinda hanului, gata să bată în obloane. Ridică, pierdut, ochii: pe păretele cu varul aprins de întîiele raze străjuia ameninţător nu Mihai, ci un arhanghel, pe cal alb. Îngrozit, se trase înapoi şi o luă la fugă, pipăindu-şi ciocănelul. Rătăci cîtva timp la întîmplare, aiurit, cînd îl întîmpină o biserică, în pridvorul căreia află liman. Căzut pe lespezi, cu ochii la grozăviile judecăţii de apoi ce se desfăşurau zugrăvite pe păreţi, izbuti să se aline. Răsărea soarele, şi lumina mare îl spălă şi pe el. Se sculă şi grăbi spre mănăstire.

Trecu prin obor, printre chiristegii, abagerii, opincării, pielării şi alte dughene de tot soiul, unde băieţii de prăvălie spînzurau sub şoproane căciuli, cizme, şalvari, basmale, brîie, ghebe, ipingele... Izul de brad al scîndurilor ridi cate în stive, culorile pestriţe ale stămburilor îi furară ochii şi-i molcomiră gîn durile. La ieşirea din oraş spre Pantelimon se opri la o cîrciumă. Îşi aminti de sticlele ce trebuia să ia de la Valenţa. Intră şi cumpără două clondire de rachiu, cărora le dete drumul în buzunarele rantei: greutatea lor, de o parte şi de alta a trupului, o simţi ca o cumpăneală; şi porni mai departe.

Drumul, încă aşternut cu rouă, îl coborî în valea băhnoasă unde păşteau cirezile Ghiculeştilor, al căror palat strălucea din acoperişuri prin frunzişurile parcului. Nu se grăbea. Ajunse la potecuţa ce se abătea la dreapta şi intră sub coviltirele codrului... Vlăsia îl înghiţi.

Ispita muierii trecuse ca o furtună... Aici, în pădure, învie însă cealaltă, a banilor. Dacă nu s-ar mai întoarce la mănăstire ? De ce se cuvine adică unui puturos de stareţ atîta bănet?

Pe cînd el lesne ar putea lua calea Galaţilor, şi de acolo, pe o corabie, la Athos ori la Ierusalim. Diavolul însă nu mai avea puterea cu care-l plesnise la început, şi cuviosul îl dovedi uşor: ce să facă pînă la urmă cu aurul? Cum să înalţe, măcar chiar pe locurile sfinte, o biserică din bani cu păcat? Căci pe altceva nu se pricepea să-i cheltuiască... Mai bine aştepta: şarpele lui din chilie are să-i aducă aurul trebuitor. De-ar scăpa mai repede de ăsta care-l tulbură... Şi iuţi paşii...

Tocmai intra, cam pe la mijlocul Vlăsiei, într-o poieniţă, cînd izbucni deodată, izbindu-l drept în faţă, un răcnet fioros.

- Stai!

Şi de după trunchiurile unui gorun ţîşniră doi haidamaci cu flintele întinse...

„Diavolii", cugetă Evtichie, oprindu-se; şi dete să-şi facă cruce...

- Mîinile sus!... porunci unul.

„Ăştia nu mai sînt draci, sînt tîlhari", se dezmetici cuviosul. Mai păţise el de-alde astea cît umblase prin pustietăţile arăbeşti.

Împotrivirea însemna o descărcătură de plumbi în piept. Şi ridică braţele. Lotrii se apropiară încruntaţi.

Dintr-o ochire, părintele Evtichie îi desluşi pe amîndoi. Cel care strigase părea că este cel mare, căpetenia: mai înalt, trupeş, vînjos şi botocănos, cu chip smolit, ochii răi, păcurii, buzat şi fălcos. Cellalt, mai subţirel, mlădios, dar vînos, deşi nu părea voinic, cu faţa smeadă, mai puţin cruntă. Amîndoi răsuceau mustăţi mîndre, lungi, subţiate la vîrf şi aduse pînă aproape de urechi. Peste cămăşile albe erau îmbrăcaţi cu ilice scurte de aba, găitănate cu negru; pe capetele cu chici îmbelşugate purtau, aşijderi împodobite cu găitane, nişte tichii, puse cam pe ureche. Nădragii, largi sus, se strîmtau pe glezne; în picioare, iminei. Brîiele - înţesate de pistoale şi cuţite.

- Ce vreţi de la mine, fraţilor ? se miorlăi cuviosul, prefăcîndu-se mai mişel decît era.

- Banii, boaită... şi îl încleştară unul de un braţ, altul de cellalt.

- Sunt ai mănăstirii, gîngăvi el.

- Nu crîcni, că te ucid! Unde-i ţii ? Scoate-i!

Călugărul nu mai şovăi.

- Sloboziţi-mă, zise el, că altfel nu pot.

Hoţii îi dădură drumul, supraveghindu-l cu străşnicie. Cel care nu vorbise trase cuţitul din teaca de la brîu şi-l prinse între dinţi, ca să-l aibă gata: flintele nu mai aveau nici un rost.

Evtichie se desfăcu în grabă la piept şi trase punga, căznindu-se să-şi descolăcească de după gît cureluşa. Dar hoţul, nerăbdător, apucă punga şi smuci cît putu. Grumazul cuviosului se încovoie, se învineţi, el se înecă. Noroc că baiera se rupse. Dar pe locul ei se ivi în carne o dungă roşie...

- Bine, ăştia sînt buni... Dar alţii nu mai ai ? Hai, nu mă minţi, că dracu' te-a luat... Voi, călugării, sînteţi plini de păcate, mai rău ca noi...

- Mai am nişte părăluţe, ale mele, un mărunţiş...

- Hai, scoate, ce mai aştepţi...

Evtichie îşi rîcîi buzunarele şi vărsă în mîinile tîlharilor cîţiva irmilici, nişte sfanţi, vreo cîteva firfirici şi lei turceşti.

- Numai atît ? Hai, mai scoate... că eşti ghiftuit, ştiu eu...

- Nu mai am, fraţilor, se văita cuviosul.

- Mă, voi, popii, sunteţi cei mai hoţi dintre oameni... Treci la cercetare. Aici ce ai?

Şi, pipăindu-i rantia, dete de sticle.

- Nişte rachiu pentru stareţ, minţi cuviosul.

- Să fii tu al dracului dacă nu te-ai fi îmbuibat singur din el, acolo la tine în chilie ?! Ia dă-le-ncoa... Ia-le, Gheorghe... Că eu m-apuc să-l dezbrac, ca să-l cercetez mai cu de-amănuntul.

- Va să zică, pe unul îl cheamă Gheorghe... îşi însemnă în gînd Evtichie.

Despuiat, rămas numai în bulendrele de dedesubt, cămaşă şi pantaloni, îi era ruşine...

- Ei, aşa mai semeni a om! glumi strîmb gîdele.

Cellalt, căruia căpetenia îi azvîrlise rantia, giubeaua şi haina, sta mut, cu ele în braţe şi mereu cu cuţitul între dinţi...

- Caută-le, mă, nu sta degeaba, îi porunci tîlharul cel mare. Întoarce-le şi pe faţă şi pe dos, purică-le căptuşelile, că ăştia se pricep să-şi ascunză banii...

Gheorghe răsturnă veşmintele, le scutură, le vîntură, întoarse buzunarele pe dos: nu mai pică nimic. Cellalt cotrobăia pe cuvios fără cruţare pînă la piele, în sîn, îi desfăcu cingătoarea, îi lăsă pantalonii, să se încredinţeze că nu avea vreun săculeţ cu bani legat de pulpe. Evtichie sta smirnă. Grija lui cea mare era ca tîlharul să nu-i găsească pistoalele din botfori. Aşa că, bucuros, răsfrînse el însuşi, cît mai jos peste ei**,** pantalonii. Ochii lui verzi, pînă atunci molîi, cu pupilele cît vîrful de ac, se lărgiră, începură să se agerească, să prindă dogoare, jucînd de la obrazul unui hoţ al al celuilalt. Apoi privirile i se opriră pe fruntea prigonitorului, şi repede îi căutară ochii, unde se înfipseră... Şi în gînd îi poruncea să se oprească.

Lotrul grăbi cercetarea şi îşi trecu mîna peste faţă, să se şteargă de ceva supărător.

- Hm... parcă n-ai mai avea nimic, se învoi el, ridicîndu-se întreg. Întrecea cu un cap pe bietul călugăr. Acu ce să fac cu tine ? Să te omor ? Şi rînji.

- La ce să te încarci degeaba cu cel mai grozav păcat? grăi blînd Evtichie. Eu n-am nici o supărare de la dumneata, banii erau ai mănăstirii. Eu nu te cunosc cine eşti, d-ta te duci în lume... Şi nu ne mai întîlnim... Mie dă-mi drumul să mă duc într-ale mele; si ne despărţim împăcaţi.

-O fi şi aşa... se îmblînzi hoţul.

- Îngăduie acum să-mi pun giubeaua pe mine, se rugă călugărul. Aşa mă simt parcă gol.

- Îmbracă-te, porunci lotrul. Nu-ţi fac nimic. Dar... de ce te-a vîndut muierea?

- Care?

- E i , care! Grecoaica, Valenţa, cu care ai vorbit ieri dimineaţă... Ţi-e ibovnică ?

- Da, minţi iar călugărul, pricepînd totul.

- Muierea e totdeauna Iuda, mormăi ca pentru sine hoţul. Apoi tare: Să nu mai dai pe la ea... Acum hai să cinstim. Te-ai fi speriat rău: o gură de rachiu pune inima la loc. Şi se trînti la rădăcina unui gorun. Gheorghe, ia suceşte tu gîtul ăstuia... Evtichie, auzind de sucit gîtul, se înfiora. Dar tîlharul întinse ajutorului său unul din clondire.

Abia atunci Gheorghe îşi aminti să scoată dintre dinţi cuţitul, îndesă cu el dopul înăuntru, puse sticla la gură şi, pe nerăsuflate, dete de duşcă un sfert.

- Ho, mă, că nu e numai a ta...

- Ba-i a mea... Tu o ai pe ailaltă... Şi nu-i mai dete drumul din mîini.

Tîlharul cel mare destupă şi el clondirul, la fel, gîlgîi îndelung şi, mărinimos, o întinse cuviosului.

- Na, bea şi tu: merge şi aşa pe inima goală... N-ai la tine vreo bucăţică de anafura ? Şi se schimonosi a rîs...

Evtichie făcu trei cruci, ceru în gînd iertare lui Dumnezeu şi, punînd limba astupuş în gîtul sticlei, se întoarse într-o latură, prefăcîndu-se că bea vîrtos.

- Ajunge! strigă hoţul. Adu-o-ncoace...

... Repede, găliganii se chercheliră şi se aşezară turceşte, cu puştile pe genunchi.

În toată vremea asta gîndurile lui Evtichie alergaseră în o mie de părţi. La urmă îi aduseră în minte o întîmplare asemănătoare, păţită de un călugăr, a cărei povestire colinda prin mănăstirile Răsăritului: se hotărî s-o încerce şi el aidoma.

- Te rog, frate, se plecă el cu adîncă închinăciune spre tîlharul cel mare, învoieştemă să mă îmbrac şi cu rantia...

- Nu! Asta e prea bună. O opresc eu... Mi-o fac la iarnă manta.

- Dă-i-o, mă Dumitre, se amestecă cellalt. După ce l-am jăcmănit de bani, acum să-l şi despuiem ?

- Ei, hai, fie... se înduplecă hoţul, cu chef.

„Aha, îşi zise Evtichie, pe ăsta îl cheamă Dumitru"...

Evtichie îi mulţumi, făcu cîţiva paşi înapoi şi ridică mantia.

- Uite ce mă rog eu, se-ntoarse el senin la cei doi: în mănăstire, stareţul şi fraţii, oricît m-aş jura, n-au să mă creadă. Au să spuie că eu am dosit banii şi arunc vina pe hoţi. Pentru asta au să mă poarte la Bucureşti, pe la agie, unde au să mă silească să mărturisesc şi ce ştiu, şi ce nu ştiu.

Tîlharii se uitau întrebători la el, neştiind unde vrea să ajungă.

- De-aia, gîndesc eu, faceţi bunătate şi descărcaţi-vă armele în mantaua asta a mea: găurită de gloanţe, are să fie cea mai bună dovadă.

- Bravo mă, popă deştept, bine te-ai gîndit! strigă Dumitru vesel.

Şi se ridicară. Scularea însă îi clătină rău. Abia se ţineau pe picioare.

Călugărul, ca la o joacă, sprijini haina într-un copăcel mai departe, cu piepţii întinşi în lături, ca nişte aripi.

- Da, stai întîi să pocnim sticlele astea goale, zise Gheorghe.

Şi cele două clondire, zvîrlite cu putere, detunară izbite de copaci. Apoi se întoarseră la manta.

- Vă rog să trageţi mai cu seamă pe margini, îi îndemna Evtichie, să-mi rămîie spatele întreg pentru la iarnă.

Hoţii se proptiră, de bine, de rău, pe picioare, înţepeniră armele în umeri, ochiră şi le sloboziră pe rînd. Bubuiturile desfundară surzeniile codrului... Ploaia de plumbi ciurui întreaga dulamă şi răpăi în frunziş.

- Halal! strigă monahul, încurajîndu-i. Straşnici ţintaşi! Aoleu, mi-a rămas comanacul neatins... Şi-şi rezemă potcapul într-un ciot. Faceţi-vă pomană şi mi-l găuriţi şi pe el!...

Vlăjganii, umflaţi de rîs, traseră pistoalele din brîie, cîte unul în fiecare mînă. Patru detunături amestecate în una împuiară tăcerile pădurii. Potcapul căzu ca o neagră pasăre împuşcată.

- Ei, acum eşti mulţumit! rînji cel mare, căznindu-se să bage la loc pistoalele descărcate.

- Prea mulţumit... Acu să vedem dacă o să fiţi şi voi, grăi Evtichie.

Se plecă, atinse botforii şi într-o clipă puse pistoalele lui în piepturile tîlharilor. Şi nu le mai dete timp de trezire. Pînă să ducă ei mîinile la cuţite, porunci:

- Nu mişcaţi, că trag...

Hojmălăii încremeniră şi-l priveau cu spaimă: toată sfinţenia lui, pînă atunci dezlipită de cele pămînteşti, se făcuse lumească şi de o nesuferită putere...

- Descingeţi-vă brîiele...

Încă nedumeriţi de repezeala întorsăturii, ei şovăiau.

- Hai, fuga! Să nu zic de două ori, că vă culc la pămînt...

N -avură încotro şi trebuiră să se descingă.

- Acu, nădragii j o s !

Hoţii nu pricepeau şi-l priveau rătăciţi.

- Desfaceţi-vă brăcinarele!

Haidăii, din ce în ce mai încurcaţi, se supuseră.

- Lăsaţi-vă nădragii în vine.

Lotrii holbară ochii... nu înţelegeau.

- Aşa, cum faceţi voi cînd vă daţi în poiană, pentru nevoi.

Oamenii se supuseră, şi pantalonii căzură din brîneţe.

- Nu numai atît... jos, coborîţi-i mai jos, pînă la călcîie, strigă Evtichie neînduplecat.

Abia acum ei înţeleseră: nădragii, strînşi pe glezne, se prefăcură într-un fel de cătuşe la picioare... Cu ei în vine, nu mai puteau fugi. Abia le îngăduiau să facă doar paşi mărunţi şi înceţi; şi numai în lături, ca cei puşi în fiare.

- Ridicaţi-vă flintele, pistoalele, scoateţi cuţitele şi le puneţi grămadă aici... Să ai grijă, Dumitre, de pungă ca de ochii din cap... Unde ai ascuns-o ? Şi de mărunţişul meu... Gheorghe, porunci cuviosul.

Hoţul holbă ochii, minunîndu-se ca un prost de unde-i ştie numele...

- Ia betele şi leagă mîinile lui Dumitru la spate: strînge bine, îl îndemna, supraveghind lucrarea, nu-ţi fie milă; nu ţi-ar fi dat nici o lescaie din banii furaţi.

Şi tîlharul cel mare pierdu, pe lîngă a picioarelor, şi folosinţa braţelor.

- Aoleu, părinte, se văicărea Dumitru, îţi pupăm mîinile şi tălpile, îţi dăm îndărăt banii şi pe deasupra tot ce avem, puşti, pistoale, haine, numai dă-ne drumul, măcar cu pieile goale...

- Cu milogeala ta, dai de bănuit că eşti ţigan, balaoacheşe, îl înfruntă monahul.

- Aoleu, să nu ne duci la agie în Bucureşti, că ne spînzură, se văita Gheorghe.

- Ce am eu cu agia? spuse liniştit călugărul. Eu vă duc la mănăstire: o să fiţi robii ei. Haideţi, mişcaţi. Şi să nu cercaţi să cîrniţi din cărare, că vă culc la pămînt.

Şi porni spre Cernica, încet, cu pistoalele puse în spatele lor. Hoţii abia se mişcau, cătuşele nădragilor nu le îngăduiau să puie un pas înaintea celuilalt. Coseau doar poteca, mişcînd picioarele numai pe lături, ca nişte vite puse în piedici - nu se afla chip de fugă, nici măcar de abatere din cărare.

Spre seară, alaiul, cu Gheorghe în frunte şi Evtichie în coadă, intra pe poarta mănăstirii.

Portarul bătu clopotul de primejdie. Un roi de călugări se strânse în jurul lor. Sosi şi stareţul. Cuviosul istorisi isprava, dezlegă mîinile lui Dumitru şi porunci să dea părintelui stareţ punga, îşi luă înapoi bănuţii şi lepădă în seama superiorului pe tîlhari, rînduind ca a doua zi cineva să ridice grămăjoara de arme părăsită în pădure.

IV

TÂLHARII FURĂ ZĂVORÂŢI în beciul unde se întemniţau ţiganii osîndiţi pentru fugă sau neascultare. Trei zile şi trei nopţi, fără apă şi fără mîncare, ei au stat liniştiţi, căutînd o gaură pe unde să fugă. După asta, înteţiţi de foame, au început să se zbuciume, să urle, să răcnească.

- Aşa se domolesc fiarele mari, lămurea stareţul. Leul, tigrul cu nimic altceva nu se biruie şi nu se supun decît cu foame şi sete. Acum, du-te cuvioşia-ta, părinte Evtichie, la ei, că te cunosc de stăpînul care i-a prins.

Evtichie, însoţit de alt frate, coborî în beciuri, trase oblonul de la ferăstruica zăbrelită a bascei unde zăceau hoţii şi-i chemă pe nume, cu glas tare:

- Dumitre, Gheorghe, arătaţi-vă păcătoasele voastre feţe...

Mişeii îşi îndesară capetele ciufulite în deschizătura de firidă a ferestruicii.

- Uite, na-vă apă şi pîine...

Şi cuviosul lăsă în cangile mîinilor lor întinse cîte un codru de azimă şi o bardacă de apă.

- Şi pocăiţi-vă... Hai, vă las şi lumina asta chioară, ca să vedeţi să duceţi la gură.

Şi nu mai puse oblonul.

A doua zi la fel, a treia zi zăbovi mai mult de vorbă cu tîlharii, care-l ascultau spăşiţi, înghesuiţi la spărtura din zid, de unde le venea glasul îmblînzitorului. Două săptămîni în şir, cucernicul, însufleţit de o milă şi rîvnă nouă, de un zel din ce în ce mai arzător, îi prociti, îi spovedi, îi catehiză prin zăbrele, zugrăvindu-le grozăvia faptelor lor, cumplitele pedepse ce-i aşteaptă pe lumea asta, ca şi în cea viitoare, focul nestins al gheenii, smoala şi pucioasa din cazanele Satanei. După care îi mîngîia cu binefacerile întoarcerii la pocăinţa şi cununile virtuţilor.

Tîlharii se înmuiaseră de tot. Se spovediră printre gratii, îşi mărturisiră crimele, rostiră vorbă cu vorbă după părintele Evtichie rugăciunile uşoare.

- Să le ţineţi minte, le poruncea el. Şi să le spuneţi tot timpul. Iar cînd ajung şi pînă la păcătoasele voastre urechi bătăile clopotelor de sus, îngenuncheaţi şi rugaţi-vă.

Ei aşteptau acum pe cuvios cu aspră nerăbdare şi-l doreau, nedeosebindu-l bine de mîncarea şi băutura ce le aducea. Ascultau, spăsiţi, molitve şi acatiste, primiră printre drugii temniţei mir pe frunte, amestecîndu-le cu feliile de piinc şi ulcelele cu apă.

Duhovnicul era încredinţat că bezna din sufletele lor se risipea, ceea ce-l îndemna să-şi găsească în îndreptarea acestor păcătoşi o înaltă îndatorire: el îi băgase în această robire a trupurilor, pus de Dumnezeu, ca să aibă prilej tot el să le dezrobească sufletele.

- Mă, voi să nu vă plîngeţi de beciul ăsta întunecat unde zăceţi acum... Domnul a avut milă şi grijă de voi să vă dea înştiinţare chiar de aici de pe pămînt ce este iadul dincolo: de o mie de ori mai crîncen ca acesta. De aceea să-i mulţumiţi de chinurile ce pătimiţi, ca, pocăindu-vă, să cîştigaţi, călăuziţi de mine, păcătosul, raiul cel desfătat.

Sus, la stăreţie, dezbaterile în privinţa lor durară multă vreme. Stareţul stăruia să fie trimişi marelui agă, la Bucureşti, care să facă ce-o vrea cu ei, adică să-i spînzure după lege. Unii din fraţi erau de părere să-i păstreze robi, tot timpul cu cătuşe la picioare şi să-i folosească ziua la corvezi. Noaptea să-i întemniţeze. Alţii, mai omenoşi, că deoarece n-aduseseră nici o pagubă nici mănăstirii, nici lui Evtichie, să li se dea drumul să se ducă în plata Domnului, singurul care judecă şi osîndeşte.

- Ca să se întoarcă asupra noastră cînd le-o veni bine, le trase luarea-aminte stareţul.

- Părinte stareţ şi fraţilor, zise la urmă cuviosul Evtichie, încrucişîndu-şi smerit braţele pe piept. E drept ca nemernicii aceştia să fie ai mănăstirii, în a cărei putere i-a dat Dumnezeu. Dar şi mănăstirea are îndatoriri către orice suflet omenesc, cît de jos căzut ar fi: şi cată să le împlinim. De aceea, dacă mi-i încredinţaţi mie, nevrednicul, pe lîngă că am să-i priveghez să nu fugă, am să mă căznesc prin cuvînt, pilde şi rugăciuni, din furi şi tîlhari ce sînt să scot oameni cu virtuţi, plăcuţi lui Dumnezeu.

- Îţi iei asupră-ţi această primejdioasă sarcină ? îl înfruntă stareţul. Ia seama, cuvioase, tare mi-e teamă că şi aici şi-au vîrît coada tot ispititorii sfinţiei-tale...

- Ispitele sunt pururi în noi şi pentru noi, o ştiţi toţi, deşi ascundeţi. Prin ele ne cearcă şi ne lămureşte bunul Dumnezeu. Şi să ştii, părinte stareţ: cînd nu vor mai veni asupra noastră, să luăm aminte: înseamnă că suntem căzuţi de la faţa Celui Preaînalt.

- Bine, te-am ascultat. Dar nu ştiu dacă şi sfinţia-ta ai citit în filocalia grecească - de nu o ai, ţi-o împrumut - ce scrie fericitul Nil ascetul: „Acestea le spun nu ca să opresc pe unii de a cîrmui la mîntuire, nici împiedicîndu-i a călăuzi pe unii dintre tineri la evlavie. Dar să nu se apuce dintr-o dată de acest lucru, gîndindu-se numai la partea lui cea plăcută, la slujirea ce le-o vor face învăţăceii, la fala ce-şi vor agonisi de la streini, fără să cugete şi la primejdiile ce urmează".

- De primejdii ne apără numai Sfîntul. Cît despre fală şi slujire, aveţi să vedeţi şi cuvioşiile-voastre, se întoarse Evtichie către fraţi.

- Bine, despre partea mea ia-ţi-i, sunt ai cuvioşiei-tale, i-ai cîştigat cu iscusinţă şi vitejie chiar de acolo, din codru... Numai să se învoiască şi soborul.

Astfel, părintele Evtichie intră în stăpînirea ticăloşilor. Chiar atunci, cum s-a spart adunarea, a coborît la ei şi le-a făcut cunoscut hotărîrea obştii:

- Primiţi au nu primiţi ? îi întrebă el. Ori găsiţi mai bine cu cale să vă trimitem în judecata spătăriei la Bucureşti ? Sunteţi slobozi să alegeţi... Şi glasul îi tremura.

Netrebnicii, în genunchi, au cerut să fie opriţi la mănăstire, robi supuşi ai lui toată viaţa... Evtichie atunci, dîndu-i din belşug lacrămile, i-a îmbrăţişat şi i-a sărutat cu dragoste, cît erau de împuţiţi...

- Dumnezeu pe voi v-a luminat şi mie mi-a ascultat rugăciunea! se voioşi el.

Şi, îndurînd putoarea ce duhnea, s-a pus cu ei împreună să cureţe încăperea de scîrnăvia ce se strînsese cît petrecuseră acolo şi le-a ajutat s-o care afară. Asta i-a slujit să-i pilduiască.

- Uite, aşijderi hrubei ăsteia este şi trupul vostru, în care zace rob sufletul, mînjit de toată scîrnăvia păcatelor. Dar dacă-mi veţi da ascultare, mă voi trudi să vă curăţ spurcăciunea inimilor, ca să ieşiţi la lumina cerurilor, cum am să vă scot acum la lumina zilei.

Mişeii, fără un cuvînt, tăbărîră să-i sărute picioarele, ceea ce pe călugăr îl umplu de o milă amestecată cu plăcere.

După ce i-a eliberat, i-a mînat la apele lacului, tot în cătuşe, unde i-a dezbrăcat, i-a spălat şi curăţat de rapăn, făcîndu-le un soi de nou botez.

- Au să ne moară toţi peştii de atîta jeg păcătos... ziceau tare monahii, strînşi să privească întocmai ca la urs.

- Mor peştii ca să învieze oamenii, zvîrli răspuns semeţ Evtichie. Că e mai de laudă şi mai plăcut înaintea Domnului mîntuirea unui suflet păcătos decît să baţi degeaba o viaţă întreagă mătănii goale, cum fac ceilalţi.

- Asta e îngîmfare şi trufie, părinte, îi strigă un frate, simţindu-se atins.

- Lăsaţi-mă pe mine cu truda trufiei şi cuvioşiile-voastre păstraţi-vă lenea umilinţei, îi muşcă Evtichie.

Şi îşi văzu înainte de treabă.

I-a adus apoi la chilia lui, sălăşluindu-i, acum, vara, afară pe prispă, ca să-i aibă pururi la vedere şi mereu la îndemînă. Din zori şi pînă-n noapte, numai de ei sta, de ei se ţinea, numai cu ei se îndeletnicea. Ambiţia să biruie, dovedind mincinoase neîncrederile ce-l împrejmuiau, îi da şi grijă, dar şi simţire de înger păzitor. Hoţii, upiţi de foame, zăpăciţi de întunericul temniţei, se lăsau moi şi ascultători ca nişte prunci. Uscaţi, scofîlciţi, cu oasele din

umerii obrajilor ieşite ca nişte şolduri şi ochii căzuţi în fundul capului, le crescuseră nişte bărboaie mari, negre, încîlcite, cu mustăţile pleoştite şi chicile ajunse peste grumaji. Evtichie se purta cu dragoste, dar nu le cruţa nici una din nenumăratele osteneli duhovni ceşti. Nu-i punea la treburi, nu-i lăsa la început să ridice nici măcar un pai. Dar îi hrănea aproape numai cu poveţe şi rugăciuni.

- Fiilor, îi dăscălea el, hrana duhovnicească este temelia vieţii. De cealaltă, materialnică, nu e nevoie decît cel mult o dată pe zi, la amiază.

Şi le-o aducea chiar el la trapeză. Apa, asemeni, cu merticul: de trei ori pe zi, cîte o ulcică, între răsăritul şi apusul soarelui. Încolo, slujbe, cetanii, mătănii, spovediri, fie pe prispă, fie în biserică. Acum cuviosul nu mai lipsea de la slujbe, cum făcea înainte. Venea cu fiii lui sufleteşti - mînjii părintelui Evtichie, cum le spuneau unii - şi îngenuncheau nu la altar, ci numaidecît la intrare, în fundul întunecos, ca păcătoşii, cerşind milă şi îndurare Celui Preabun. Chiar cele mai neînsemnate chemări de clopot, fie şi peste miezul nopţii, îi aflau pe cîteşitrei „cu făcliile aprinse şi mijloacele încinse", cum spune Evanghelia.

Gheorghe, mai sprinten la minte, învăţase *Tatăl nostru, Împărate ceresc,* rostea, cu multe poticneli, *Crezul.* Dumitru, tîmp, nu putuse deprinde nimic, nici măcar *Doamne, miluieşte-mă pe mine, păcătosul...* Fire avană, la început el scăpa sub bolta de umbră şi răcoare a bisericii, ca în codru. Aici se simţea slobod de necontenita spionare şi procitire a lui Evtichie. Monahul, silit să se roage, îl slăbea din chingile ochilor, îl uita, măcar cît ţinea slujba. Dumitru sta în genunchi, după un stîlp, cum ar fi stat în pădure, la pîndă, după un trunchi, aşteptînd un şuier de la tovarăşii rînduiţi de el în calea negustorilor. Sus candele aprinse, aducînd a stele, îi măreau năzăreala. Îşi pipăia cingătoarea goală... şi—l trezea clopotul. Pe urmă s-a dat şi el pe brazdă sub jugul lui Evtichie. Totuşi, avea o piedică undeva, nu la limbă, ci mai în adînc, unde descuietorile duhovnicului nu pătrundeau. Dar greutăţile sporeau osîrdia cuviosului. Niciodată şi nicăieri sufletul lui exaltat nu-şi găsise potolirea, împăcarea, ca acum, în tovărăşia acestor doi tîlhari, cu puţin săltaţi peste mintea şi simţirea dobitoacelor. Preaplinul său pătimaş, toată voinicia lui spirituală, altădată năboind peste ţărmurile fiinţei lui şi potmolindu- le cu ispite şi închipuiri, aflaseră în sfîrşit făgaş şi se revărsau liniştite numai pentru mîntuirea scumpilor lui păcătoşi, pe care-i luase de suflet. Cu aceste de toată clipa osteneli şi nevoinţe pentru alţii, Evtichie se uita pe sine.

- Voi aţi rămas singurele mele ispite, le spunea el, voios. Doi mişei, din care trebuie, ca din cremene, să scapăr oameni curaţi ca lumina, spre slava lui Dumnezeu... Nu vă supăraţi deci că izbesc în voi ca un amnar tare.

Cuviosul nu ştia că scânteile ţîşneau nu din piatră, ci din oţelul care le loveşte, adică din el.

Curînd se înhamă cu mare ardoare şi la altă treabă: să clădească, lipită de chilia sa, o alta pentru cei doi netrebnici dragi.

- Nu vreau să vă apuce iarna lepădaţi ca nişte cîini afară pe prispă, îi mîngîia el.

Ceasurile goale dintre rugăciuni le foloseau acum cîteşitrei împletind trestie şi şovar cărate din lac cu beldii şi trunchi tăiaţi din pădure. Ucenicii fură fericiţi. Minţile lor slabe scăpau de ameţeala rugăciunilor şi a dăscălirilor. Mirosul de lemn verde cu seva proaspătă mustind din el îi îmbăta ca un sânge, singurul pe care puteau să-l mai verse.

- Cum dai toporul în mîna ăstora? îl certau pe Evtichie fraţii veniţi să privească noua scorneală a cuviosului.

- Trebuie să-i supun şi la muncile ispitelor, răspundea el, nu numai la odihna rugăciunilor; eu ştiu şi cunosc că ei amîndoi mă ucid acum în gînd. Asta îi satură, deodată. Dar numaidecît le vine părerea de rău despre ce-ar fi putut săvîrşi dacă ar fi fost slobozi, ceea

ce îi opreşte să treacă vreodată la faptă... Căci ei văd de ce mare folos le sînt, ce grozăvie s-ar alege de ei dacă n-aş mai fi să-i apăr; şi astfel se deprind să mă cruţe. Ba chiar mă iartă şi încep să mă iubească, aşa cum îi iubesc eu pe ei.

Tîlharii, prinşi asupra cugetelor lor negre, se priveau cu spaimă, descoperiţi. Ceea ce le sluji mai mult ca o mărturisire. Deşi stingheriţi de cătuşe, ei munciră cu tragere de inimă, şi încetul cu încetul îşi durară o cocioabă unde să se adăpostească de asprimile iernii.

Cu asemenea cucernice nevoinţe duhovniceşti şi liniştitoare trudă a mîinilor, intrară cîteşitrei în marele post al Crăciunului. Evtichie, hotărît să-şi împărtăşească fiii, cu voia lui Dumnezeu, chiar în ziua naşterii Mîntuitorului. Şi îşi îndoi sîrguinţa asupra lor.

- Cum se lămureşte aurul în foc (cuvîntul „aur" trecu fulger prin amîndoi ucenicii), aşa se cuvine să ne curăţim şi noi spurcaţii, spunea cuviosul punîndu-se în rînd cu ei, să ne curăţim măcar cinci săptămîni, în văpăile ajunărilor, privegherilor şi rugăciunilor, făcîndu-ne vrednici să primim ca nişte potire strălucite cutremurătoarele taine: Trupul şi Sângele Domnului.

Tîlharii nu pricepeau ce sînt alea, dar îndurară cu supunere, neavînd încotro, toată sleitoarea pregătire pentru Împărtăşanie, de-a lungul întregului post, din care ieşiră cu chipuri şi trupuri de mucenici.

În sfîrşit, lăiaţi, primeniţi, cu bărbile şi chicile ţesălate, primiră cu smerenie la altar, în ziua de Crăciun, Sfînta Grijanie, de care înjuraseră de atîtea mii de ori... Părintele lor sufletesc tremură de bucurie şi iarăşi plînse...

Şi numaidecît le veni, chiar acolo, în biserică, o neaşteptată răsplată: în faţa întregului sobor, Evtichie le-a descuiat fiarele de la picioare; erau acum cu adevărat oameni liberi. Fură apoi puşi din nou să îngenuncheze la altar, unde, sub patrafirul preotului, jurară amîndoi pe cruce şi Evanghelie că vor rămîne fiii credincioşi ai mănăstirii pînă la moarte.

Ceremonia se sfîrşi cu alte îngenuncheri la strana stareţului şi sărutarea mîinilor tuturor călugărilor. Toţi le răspunseră cu frăţească sărutare de dragoste pe frunte...

Astfel aghesmuiţi, închinaţi, împărtăşiţi, juraţi cu înfricoşat jurămînt, fură ridicaţi la treapta de fraţi şi îmbrăcaţi cu rase călugăreşti.

Bucuria părintelui Evtichie nu mai avu alte margini decît cerul. Mai ales că stareţul îi pofti şi pe ei la masa cea mare în trapeză, alături de toţi cuvioşii. După ce li se dete felurite gustări şi ciorbe, stareţul porunci cu glas tare:

- Turnaţi vin şi noilor fraţi întru Cristos, să închinăm în sănătatea şi pentru buna lor învrednicire, ca şi în a părintelui lor întru duhovnicire. Ştiu că părintele Evtichie nu bea. Să-i vedem ucenicii...

Şi dinaintea învăţăceilor înfloriră, ca două mari flori roşii învoalte, două pahare cu vin sînge de taur. Pînă ce cuviosul Evtichie să se încrunte bine la ei, Dumitru şi dădu de duşcă pe al lui. Gheorghe încremeni cu el la jumătatea drumului pînă la gură. Şovăi, apoi îl lăsă jos... dar rămase cu ochii lipiţi de paharul plin.

- Nu te supăra, cuvioase Evtichie, îl luă uşor peste picior stareţul; cel care şi-a băut paharul a intrat deplin sub ascultarea călugărească: a împlinit întru totul porunca mai-marelui său, a stareţului mănăstirii. Ei, acum să vă fie de bine si duceţi-vă la odihnă, cum e rînduiala după Împărtăşanie.

Şi dete semn ucenicilor să plece. Căci abia de acum înainte venea toiul ospăţului: soseau purceii şi curcanii fripţi, aluaturile cu smîntînă, plăcintele cu nuci, vinurile mari, vişinatele şi cafelele. Evtichie se ridică umilit, mînîndu-şi din urmă, ca un bun păstor, mieluşeii. Stareţul nu cercă să-l oprească.

Afară vremea se îndulcise, parcă să întîmpine şi ea schimbarea ucenicilor părintelui Evtichie din tîlhari în monahi. Crăciunul fu nu numai fără zăpadă, ci chiar cu moină căldicică, un fel de coadă lungă a toamnei, cu moleşeală ce îndemna la somn. Şi cum ziua fusese covîrşitor de obositoare, slujbele în biserică nesfîrşite, îngenuncherile zdrobitoare, neofiţii adormiră îndată. Evtichie abia îi putu trezi pentru slujba de miezul nopţii, după care se culcară toţi şi adormiră.

A doua zi, cînd cuviosul intră să-i scoale pentru utrenie, găsi numai pe fratele Gheorghe sforăind straşnic, cînd gros, cînd subţire, parcă ar fi nechezat un mînz domnesc. Dumitru lipsea. Deşteptă greu pe adormit, să-l întrebe de tovarăş. Asta, buimac, nu ştia nimic. El picase în somn ca de pe un mal. Ieşiră afară, strigară, căutară... Zadarnic. într-un tîrziu, se găsi într-un par de la poartă comanacul pus în vîrf şi rasa atîrnînd sprijinită ca de un umăr. Semn că fratele Dumitru se lepădase de călugărie şi pornise în lumea largă, lăsînd un bulumac în loc. Luase cu el însă cîteva amintiri: lipseau cele patru pistoale de pe peretele chiliei părintelui Evtichie, cîteva sticle de rachiu şi trei cruci de argint bătute în pietre scumpe, daruri de la înalţii chiriarhi pe unde cuviosul umblase.

Stareţul, cînd a aflat, a zis atît:

- Ăştia doi sînt adevăraţii diavoli ai lui Evtichie. Bine că a pierit unul... De s-ar face şi cellalt cît mai curînd nevăzut !...

Cuviosul simţi jungherul ruşinoasei înfrîngeri pînă în inimă, dar îl suferi cu desăvîrşit pogorămînt. Diavolul îl păcălise; dar nu de tot: îi rămînea cellalt ucenic.

- Ei, ce zici Gheorghe ? îl întrebă el cu îndoială.

Gheorghe se scăpă şi trase fugarului o straşnică înjurătură de paşti şi dumnezei, ca în vremurile bune. Duhovnicul căscă ochii, nu-şi credea auzului!... Nu-l certă însă, înghiţi numai în sec.

- Nu cumva vrei să pleci şi tu ? îl întrebă el cu blîndeţe. Tu să nu fugi. Spune mai bine, că-ţi dau drumul de bună-voie...

Ucenicul îşi veni numaidecît în fire, îngenunche, îşi ceru iertare şi, sărutîndu-i mîna, se jură că el rămîne credincios, purtîndu-i înainte dragoste cît doi. Evtichie mulţumi Domnului şi se mîngîie cu altceva: fuga necredinciosului îi adusese o înlesnire. Cuviosul nu se mai împărţea cu duhovnicia în două, ceea ce pînă atunci dăunase mult propăşirii ucenicilor. Căci Dumitru, greoi şi lainic, nu pricepea, rămînea în urmă, căsca gura la muştele de pe păreţi, ceea ce silea pe cuvios mereu să se întoarcă la el şi să-l mîie cu biciul învăţăturii. Acum toată grija şi zelul căzură pe capul lui Gheorghe.

- Vrei tu, fiule, să înveţi buchiile ?

- Dacă sfinţia-ta crezi de cuviinţă... răspunse cu supusă ascultare bărbosul fiu.

Şi începu să-l deprindă la slovă şi să-l canonească zile şi nopţi cu slovenirea ceaslovului. Şi din ce în ce se lipea de învăţăcel. Lîngă el, Evtichie întinerea, trăia din nou vremurile uceniciei sale, uimirile de atunci, ceea ce îi da o duioşie şi o vrednicie care îi împlineau mult mai adînc năzuinţele decît zbaterea şi încrîncenarea de pînă atunci. Strădania lui spre desăvîrşire, alergarea după sfinţenie nu le mai punea în înfrînări şi biruinţe asupra sălbaticelor ispite. Le strămutase în cazna de a schimba pe tîlhar într-un monah aidoma lui, un geamăn al lui Evtichie.

- Ştii tu, îl fura el cu povestirile, cum m-am scăldat eu în Iordan ? Chiar în locul unde s-a botezat Mîntuitorul: mi s-a părut atunci că se deschide şi pentru mine cerul.

Gheoghe asculta tăcut, cu privirile pierdute departe, peste capul dascălului. Acum Evtichie se încumeta să-l călăuzească în taine şi mai adînci: îi vorbea despre puterile duhului

din noi, marea arzime ce zace neştiută şi nefolosită de inimile noastre, ca să se risipească zadarnic prin simţurile păcătoase.

- Dacă însă ştim să o aducem din fund, să o strîngem în voinţă şi în rugăciune, cu această tainică putere facem, ca sfinţii, minuni, spunea el.

Într-o zi cu ger aspru rupse un ţurţur din streaşină şi-l dete ucenicului:

- Ia ţine-l tu, Gheorghe, cu cleştele ăsta, ca să nu-l atingi cu mîna caldă.

Ucenicul făcu întocmai. Cuviosul se apropie ca la o palmă de gheaţa groasă şi-şi înfipse privirile în ea. Stete aşa, fără să clipească, parcă ghemuit în el însuşi, cît ai spune de zece ori *Tatăl nostru.* Braţul învăţăcelului începuse să amorţească. Şi deodată, acolo afară, în gerul aprig, din ţurţur începu să curgă lacrimi şi, picătură cu picătură, gheaţa să se topească.

Gheorghe ridică ochii: la streaşină, cealaltă gheaţă atîrna tare şi întreagă, ca sticla. Speriat, scăpă ţurţurul jos, unde îngheţă la loc.

- Aşa se cuvine să folosim înlăuntru nostru focul patimilor, fiule. Să topim cu el gheaţa învîrtoşerii inimii în dragoste pentru virtute şi pentru Dumnezeu.

Pe la sfîrşitul lui ianuarie sosi sorocul să ridice iar lefurile călugărilor şi alte cîştiguri ale mănăstirii. Evtichie s-a hotărît să meargă la Bucureşti însoţit numai de fratele Gheorghe. Stareţul a ţuguiat buzele şi a cîrnit din nas: cuviosul s-a făcut că nu bagă de seamă.

- Pune caii la brişcă, Gheorghe, că prin pădure nu răzbim; ne mănîncă lupii.

- Nu mai luăm pe nimeni, părinte ?

- Nu, mergem singuri, numai noi doi. Tu mîi caii, iar eu spun tare rugăciunile.

A treia zi se întorceau. Şi Evtichie punea în poala stareţului punga plină cu aur. Împrejurarea asta îi aminti că pentru călătoriile puse la cale trebuie bani şi mai ales aur, care umblă peste tot.

De atunci începură amîndoi să se aplece cu cea mai mare grijă asupra şarpelui, îi luau seama unde intră, de unde iese; cu ce anume semne vine: dacă nu aduce cumva pe cap sau pe coadă vreun firicel de aur din cuibarele unde se ascunde. Ca totdeauna, jivina bănuia mai ales spre stăreţie, unde pierea. Evtichie destăinui pricina: stareţul ţinea închis în lăzi duium de aur, cît să clădeşti nu o biserică, ci o lavră.

- Dar pe de altă parte aurul pierde lumea, se întoarcea cuviosul, priveghindu- şi ucenicul. La nevoie pornim pe jos, ca apostolii; corăbiile apoi au obicei să ia călători şi pe degeaba.

De sfîntul Gheorghe părintele Evtichie se hotărî să-şi călugărească deplin fiul. Nu ştia încă ce nume să-i puie: şovăia între Gherontie, Ghenadie, Gherman. La urmă alese pe cel al lui Ghedeon, mare judecător în Israil şi bărbat plăcut înaintea Domnului. Aştepta cu înfrigurare înfăptuirea aceasta, ca o treaptă înaltă în greul suiş al mîntuirii amîndurora, dascăl şi învăţăcel. Nu cruţa nici una din asprele nevoinţe pregătitoare, lepădări de somn, de hrană şi apă, frîngeri şi canoniri, cu care se chinuia şi pe el, şi pe ucenic.

- După asta plecăm întîi la Sfîntul Munte, unde e mai uşor de ajuns. Apoi la Ierusalim, după care ne tragem în pustia Eghipetului, unde s-au sălăşluit marii noştri părinţi, Antonie, Macarie, Pahomie. Îmbătrînesc şi nu vreau să-mi rămîie oasele aici, în Vlăsia, să putrezească alături de ale stareţului. Ai să mă îngropi tu lîngă ei, în nisipurile sfinţite de paşii lor. Şi poate te statorniceşti şi tu acolo, spunea el rugător.

Gheorghe îi zîmbea subţire, culegîndu-şi gîndurile de departe.

Stareţul nu se învoi însă nici în ruptul capului la călugărirea ucenicului.

- E prea devreme, părinte Evtichie, pentru asemenea taină şi e necopt: de cînd îl ai sub ascultare ?

- Apoi de aproape nouă luni, preacuvioase.

- Vezi: nici cît trebuie să stea fătul în pîntecele maică-si. Şi ăsta e om mare, pe deasupra şi tîlhar...

- Atunci? ridica întrebător din sprîncene Evtichie.

- Atunci trebuie să mai stea în pîntecele ascultării cuvioşiei tale cel puţin de nouă ori pe atît. Altfel iese o lepădătură.

- Ce-are de-a face bortul femeiesc cu harul şi mîntuirea duhovnicească? se supăra Evtichie.

- Are mult... că tot o naştere este şi aceasta, cum spune Domnul în Evanghelie: „dacă nu vă veţi naşte din nou" şi c.l....

- Asta e răstălmăcire greşită a sfinţiei-tale, se înflăcăra Evtichie. Tîlharului căruia i-a deschis Domnul cerul, luîndu-l cu el în rai, nu i-a trebuit decît o clipă, cît să-şi mărturisească pocăinţa.

- Cuvioşia-ta eşti Mîntuitorul? se mînie stareţul.

- Nu, se învenina înfruntând. Dar şi noi venim numaidecît după El. Nu ne-a dat nouă, apostolilor săi, putere să legăm şi să dezlegăm, pe pămînt şi în cer, toate cîte vom găsi cu cale ?

- Cu sfinţia-ta nu mai e de înţeles, se mîhni superiorul. Acum te cocoţaşi şi apostol!... Uite ce hotărăsc eu: cum prea bine ştii, cuvioşia-ta nu ţii de mănăstirea mea. Aici eşti numai oaspe, învoit. Metanie îţi este Mitropolia, unde te-ai călugărit. Du-te şi cere dezlegare de la mitropolit. Sau şi mai nemerit: călugăreşte-ţi ucenicul acolo, ca să ţineţi amîndoi de aceeaşi metanie.

Evtichie nu se mai mînie. Dimpotrivă, se bucură:

- Astea sunt tot numai uneltiri de-ale Satanei. El pune piedicile. Nu dă încornoratul bucuros sufletul lui Gheorghe din gheare... Dar am să-l birui şi de data asta.

Şi numaidecît se înfăţişă înaltului chiriarh, cu Gheorghe, jalbă vie, de mînă.

- Auzi, auzi! spumegă mitropolitul. Du prostului ăluia poruncă de la mine să-l călugărească. Dacă nu ascultă, îl dau jos din stăreţie şi-l surghiunesc în codru, la schitul Balamucilor.

Şi-i slobozi pitac arhieresc precum ca să se împlinească întocmai voia cuviosului Evtichie, cu smerită ascultare. Şi stareţul Ioil n-avu încotro, se supuse.

Între timp, primăvara prinsese aripi. Luminatul post era pe sfîrşite. Paştele cădea tîrziu, după Sfîntul Gheorghe. În codrul cu frunzişul încheiat, cucii se strigau pe nume. În cer, berzele fîlfîiau năframe albe... Treceau văietîndu-se cocorii. Sub streşinile chiliilor se gospodăreau rîndunelele. Şi o boare caldă adia din miazăzi, unde, după spusa părintelui Evtichie, se întindea marea cea albastră, care încinge pămîntul pe la mijloc.

Într-o dimineaţă cucul cîntă de trei ori chiar în spatele chiliei cuviosului, care pornea cu învăţăcelul la biserică.

- Ne cîntă cucul în spate, băgă de seamă bătrînul.

Gheorghe ciuli numai urechile.

La amiază cucul strigă iar, tocmai cînd ei amîndoi plecau cu blidele după mîncare. Dar pe ucenic îl apucă deodată neputinţele şi se trase în dos, la adăpostul lăstărişului, unde îşi făceau de obicei nevoile... Evtichie îl aşteptă. Nu zăbovi. Se întoarse liniştit şi îşi văzu de treburi. Pasărea de atunci amuţi.

În sfîrşit, cu rugăciuni, psalmi şi laude Domnului ajunseră în prourul Sfîntului Gheorghe. Inima cuviosului tremura. A doua zi, discipolul, cu a cărui pregătire îl învrednicise Dumnezeu, va fi părintele Ghedeon monahul.

După slujba miezului nopţii, îl rîndui la culcare, blagoslovindu-l, ca a doua zi să fie treaz şi puternic. El însuşi puse capul pe căpătîiul tare şi căzu în toropeală ca cel ce are pe suflet o grijă trudnică. Să fi trecut ca un ceas de somnie, în care i se păru, sau visă, că scîrţîia fereastra chiliei de alături. Pe urmă îl chinui un somn bolnav: două făpturi întunecate, cu obrajii negri, se plecau asupra lui să-l gîtuiască: „Diavolii" îşi zise, şi se opinti să iasă din ghearele visului urît. Sări drept în picioare. Arătările îl înconjurau din toate părţile. O ispitire crîncenă, cum nu se mai abătuse peste el de mult, îl năpădi din senin, şi toate păcatele, cu Valenţa în frunte, îl tăbărîră. Uitase de ucenic, de călugărie...

Luat pe neaşteptate, fără învoirea lui, cu răsuflarea tăiată, trase, fără nici un folos, ciocănelul. Fu nevoit să înhaţe ligheanul şi, împins de roata dracilor grăbiţi, ieşi în curte, bătînd arama lărmuitoare. La asemenea împrejurare, ucenicul avea mai dinainte poruncă să nu se mişte. Cu mare caznă, Evtichie izbuti să alunge haita necuraţilor pînă la stăreţie, unde procleţii pieriră sub fereastra din stînga, locuinţa stareţului... Era încă noapte, dar abureala depărtată a zorilor se strevedea ca printr-o pînză. El ridică ochii: fereastra dată de perete... şi doi dintre draci căţăraţi acolo, pe glaful îngust. Cuviosul flutură spre ei ciocănelul. Cînd se văzură ameninţaţi, diavolii săriră jos, parcă să se năpustească asupra lui. Evtichie se plecă şi scoase pistoalele. Necuraţii nu mai îndrăzniră, întoarseră spatele şi o luară la goană. Dar părintele, întărîtat, trase după ei un foc... Asta îl linişti numaidecît şi se întoarse în chilie, unde, sleit, se culcă...

A doua zi, Sfîntul Gheorghe: biserica plină de lumini, soborul călugăresc în păr, slujba în toi. Mai aşteptau pe preacuviosul stareţ, care întîrzia.

- Nu i-o fi bine, îşi dete cu părerea egumenul.

- Îl dureau şalele, întări bolnicerul: m-a chemat aseară de l-am tras cu spirt de naft.

Se învoiră să mai adaste puţin. Dar întîrzierea se îndelungea.

- Ia să mă urc eu sus, cu părintele bolnicer, să vedem ce se întîmplă, se hotărî egumenul. Că nu mişcă nici părintele protosinghel, care doarme în odaia din fund.

Călugării suiră treptele, încercară la uşa din faţă. Zăvorîtă. Coborîră şi ocoliră clădirea: uşa din dos, asemenea încuiată. Bătură, strigară, zgîlţîiră ivările: nimic. Trecură să bată în geam: fereastra deschisă şi geamul spart. O sfecliră. Chemat în sîrg, un cuvios care se pricepea la lăcătuşerie descuie. Păşind în vîrfuri, nu cumva să supere pe bolnav, ciocăniră în uşă şi ascultară: iarăşi nimic. Cu sfială, o crăpară puţin, apoi o deschiseră toată şi băgară capetele.

Cîteşitrei monahi deteră nişte ţipete de se auzi din biserică şi scoaseră pe toţi de la slujbă afară. În mijlocul odăii, stareţul zăcea într-o baltă de sînge... Se vedea în grumaz o spintecătură groaznică de cuţit: fusese înjunghiat întocmai ca un taur. Peste tot, lucruri azvîrlite, patul răsturnat şi răvăşit, lăzile trase afară, sparte, cotrobăite.

În altă cameră, leşul protosinghelului, tîrît într-un colţ, îi privea cu ochii sîngeroşi ieşiţi cît pumnul din capul vînăt-conabiu şi umflat. Fusese sugrumat de două mîini voinice.

La cîţiva paşi afară din mănăstire se găsi alt leş, cu obrazul înnegrit de chinoroz: era fratele Gheorghe, ucenicul părintelui Evtichie. Împuşcat în coasta stîngă, se tîrîse pînă în locul unde murise: în sîn, trei săculeţe cu aurul stareţului Ioil.

În chilie, Evtichie dormea împăcat, ca după cea mai strălucită biruinţă asupra celei mai grozave ispitiri din cîte întîmpinase pînă atunci.

iunie, 1